

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
NÁRODOHOSPODÁRSKA FAKULTA

Evidenčné číslo: 15200/I/2010/2469320986

DAŇOVÝ SYSTÉM A JEHO VPLYV NA HOSPODÁRSTVO
SR
DIPLOMOVÁ PRÁCA

2010

Bc. Tomáš Sivák

**EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
NÁRODOHOSPODÁRSKA FAKULTA**

**DAŇOVÝ SYSTÉM A JEHO VPLYV NA HOSPODÁRSTVO
SR
DIPLOMOVÁ PRÁCA
15200/I/2010/2469320986**

Študijný program: Hospodárska politika

Študijný odbor: 3.3.1 Národné hospodárstvo

Školiace pracovisko: Katedra hospodárskej politiky

Školiteľ: Ing. Jana Fliegová, PhD.

Bratislava 2010

Bc. Tomáš Sivák

Čestné vyhlásenie

Čestne vyhlasujem, že záverečnú prácu som vypracoval samostatne a že som uviedol všetku použitú literatúru.

Bratislava 2010

.....
podpis študenta

POĎAKOVANIE

Touto cestou ďakujem vedúcej diplomovej práce Ing. Jane Fliegovej, PhD. za čas, ktorý mi venovala, za jej všestrannú pomoc, cenné pripomienky a podnety, ako aj za ochotu prejavenu pri vedení diplomovej práce.

ABSTRAKT

SIVÁK, Tomáš: Daňový systém a jeho vplyv na hospodárstvo SR. – Ekonomická univerzita v Bratislave. Diplomová práca

Národohospodárska fakulta

Katedra hospodárskej politiky

Ing. Jana Fliegová, PhD.

Bratislava: NHF EU, 2010

Počet strán: 69

Cieľom záverečnej práce je zanalyzovať daňový systém v Slovenskej republike, porovnať tento systém s inými štátmi a pokúsiť sa naprognózovať výber dane z príjmu fyzických osôb zo závislej činnosti.

Práca je rozdelená do štyroch kapitol. Obsahuje 13 grafov, 28 tabuliek a 9 obrázkov. V prvej časti sa na dane nazerá z teoretického pohľadu. Skúmajú sa základné znaky daní, členenie daní, daňové bremeno, mŕtva strata a zameriava sa aj na meranie daňového zaťaženia, ktorému sa v aplikačnej časti bližšie venuje. Jadro práce poukazuje na vplyv daňového systému na hospodárstvo SR. Postupne sú uvádzané princípy nášho daňového systému a pozornosť sa zameriava aj na veľkosť daňového zaťaženia v Slovenskej republike. Na daňové zaťaženie sa dá pozeráť z rôznych pohľadov. Práca sa sústreďuje na celkové daňové zaťaženie na Slovensku, daňové zaťaženie práce, vplyv dane z príjmov na ekonomiku, daňové zaťaženie kapitálu a daňové zaťaženie spotreby.

Kľúčové slová: daňová sadzba, mŕtva strata, daňové bremeno, daňová kvóta, implicitná daňová sadzba, efektívna daňová sadzba

ABSTRACT

SIVÁK, Tomáš: Tax system and its impact on the economy of Slovak republic – Economic University in Bratislava. Diploma thesis.

Faculty of national economy

Department of economic policy

Ing. Jana Fliegová, PhD.

Bratislava: NHF EU, 2010

Number of pages: 69

The goal of this thesis is to analyse the tax system of Slovak republic, compare it with other countries and attempt to prognosticate the collection of personal income tax from dependent activity.

The thesis is divided into four chapters. It contains 13 graphs, 28 tables and 9 pictures. First part looks at taxes from theoretical view. We analyse basic tax properties, the division of taxes, tax burden, deadweight loss and we also focus on measuring of tax incidence, which is analysed in the application part. The core of the thesis researches the impact of tax system on the economy of Slovak republic. We mention the principles of our tax system and the attention concentrates on the amount of tax incidence in Slovak republic. We can look on tax incidence from various points of view. The thesis focuses on total tax incidence in Slovakia, tax incidence of work, impact of income tax on the economy, tax incidence of capital and tax incidence of consumption.

Key words: tax rate, deadweight loss, tax burden, tax quota, implicit tax rate, effective tax rate

Obsah

Úvod.....	8
1 Teoretický pohľad na dane	10
1.1 Základné znaky daní	12
1.2 Členenie daní	13
1.3 Daňové bremeno	14
1.4 Mŕtva strata	16
1.5 Meranie daňového zaťaženia	23
1.6 Daňový systém SR.....	26
2 Cieľ	28
3 Metodika práce a metódy skúmania	29
4 Vplyv daňového systému na hospodárstvo SR.....	30
4.1 Princípy daňového systému	30
4.2 Celkové daňové zaťaženie	31
4.3 Daňové zaťaženie práce	39
4.4 Vplyv dane z príjmov fyzických osôb na obyvateľstvo	48
4.5 Vplyv dane z príjmov právnických osôb na ekonomiku	51
4.6 Daňové zaťaženie kapitálu.....	54
4.7 Daňové zaťaženie spotreby	55
4.8 Prognóza dane z príjmu fyzických osôb zo závislej činnosti	57
Záver	64
Zoznam použitej literatúry	67

Úvod

Aktuálna ekonomická a finančná kríza prináša okrem iných problémov aj problém nedostatočného naplnenia štátneho rozpočtu. Výnosy z daní sú v krajinách po celom svete nižšie ako sa očakávalo, a preto vznikajú veľké deficity a krajiny sa zadlžujú. V kontexte dnešnej krízy je veľmi zaujímavé pozrieť sa bližšie na daňovú problematiku z národohospodárskeho hľadiska.

V prvej časti našej práce sa na dane pozeráme z teoretického pohľadu, lebo na porozumenie daňovému systému našej krajiny najprv potrebujeme teoretické zázemie v daňovej problematike a znalosť základnej terminológie daňovej teórie. Najskôr sú rozobrané niektoré teórie v oblasti daní a spomenutí významní ekonómovia, ktorí tieto teórie formujú a predstavujú prínos pre daňovú teóriu. Následne práca objasňuje základné znaky daní, ktoré sa budú prelínať celou prácou a predstavujú základ pre ďalšiu analýzu. Uvedené je tiež členenie daní z rôznych pohľadov, ktoré sa bežne používajú v daňovej teórii. Dôležitým pohľadom je analýza toho, kto skutočne znáša daňové bremeno a s akou mierou. S tým súvisí problematika mŕtvej straty, ktorá je pri uvažovaní o daniach často prehliadaná, ale o to je dôležitejšia. Na prezentovanie týchto vzťahov je použitá grafická analýza pomocou kriviek dopytu a ponuky. Práca venuje náležitú pozornosť vysvetleniu mŕtvej straty. Pozornosť je zameraná aj na spôsoby merania daňového zaťaženia. Základné ukazovatele, ktoré sú prezentované a ktoré sa vo svete bežne používajú sú daňová kvóta, daňový klin, implicitná daňová sadzba z práce, efektívna daňová sadzba z práce, marginálna daňová sadzba z práce. Nakoniec je kvôli prehľadu konkrétne slovenského daňového systému uvedené, ktoré dane obsahuje naša daňová sústava a akú dôležitosť zohráva tá ktorá daň.

Ďalšie dve kapitoly sú zamerané na cieľ, metodiku práce a jednotlivé metódy skúmania.

Na tento teoretický základ nadväzuje samotná analýza daňového systému, ktorá skúma našu daňovú sústavu z rôznych uhlov pohľadu. Zvlášť sa sleduje zdanenie práce, zdanenie spotreby a zdanenie kapitálu. Naš systém porovnávame so systémami iných krajín podľa jednotlivých daňových ukazovateľov, ktoré sa bežne využívajú na medzinárodnej úrovni. Pozornosť sa sústreďuje aj na princípy nášho daňového systému, na ktorých je postavený, a ktoré boli hlavným základom daňovej reformy v roku 2004. V tejto

súvislosti je potrebné zanalyzovať daňový mix, teda rozloženie daňového zaťaženia medzi priame dane a nepriame dane. Okrem uvedených skutočností práca vysvetľuje daňové zaťaženie práce, ktoré sa sleduje pomocou dvoch základných ukazovateľov, ktorými sú daňový klin a implicitná daňová sadzba z práce. Na záver práca skúma vplyv dane z príjmu fyzických osôb na obyvateľstvo a následne aj vplyv dane z príjmu právnických osôb na ekonomiku. Súčasťou tejto kapitoly je aj rozbor daňového zaťaženia kapitálu a vplyvu daní zo spotreby na obyvateľstvo. Významným prínosom poslednej kapitoly je prognóza výberu dane z príjmu fyzických osôb zo závislej činnosti na roky 2010 a 2011.

1 Teoretický pohľad na dane

Dane patria do nášho každodenného života. Vyberá ich štát, aby prostredníctvom nich mohol pokryť svoje výdavky. Nie sú jediným zdrojom štátu, ale spravidla sú zdrojom najvýznamnejším. Štát z nich potom financuje rôzne tovary a služby, ktoré majú slúžiť verejnosti. Štát môže daň uvaliť prakticky na čokoľvek, ale najčastejšie sa zdaňuje príjem, spotreba a majetok.

Daňová teória charakterizuje daň ako „povinnú, zákonom určenú, neekvivalentnú, spravidla sa opakujúcu platbu, ktorú daňové subjekty odvádzajú štátu v určenej výške a v stanovenom termíne.“¹

Dane sú súčasťou verejných financií, a teda plnia aj podobnú funkciu ako verejné financie. Hlavné funkcie daní sú alokačná, distribučná a stabilizačná². Alokačná funkcia súvisí so správnym prerozdelením verejných výdavkov, distribučná funkcia znamená, že dochádza k prerozdeleniu zdrojov, väčšinou od bohatších k chudobným alebo na rôzne iné funkcie (napr. podpora detí) a stabilizačná funkcia vyjadruje, že štát využíva dane ako nástroj hospodárskej politiky, väčšinou na zmiernenie ekonomických cyklov.

Svoje miesto majú dane v každej krajine patriacej do vyspelého sveta, a preto sa im v rámci ekonómie venuje náležitá pozornosť. Daňovej teórii sa venovalo a venuje mnoho ekonómov, či už svetových alebo slovenských.

Vlády potrebujú príjem pre svoje štátne rozpočty. Tieto príjmy sa však dajú dosiahnuť hlavne daňami, ktoré však spôsobujú v ekonomike rôzne skreslenia. Aby boli tieto skreslenia čo najnižšie, vznikla v ekonómii oblasť venujúca sa optimálnemu zdaneniu. Teória optimálneho zdanenia skúma, ako nastaviť daňové systémy tak, aby vznikala čo najmenšia mŕtva strata alebo, aby sa maximalizoval spoločenský úžitok.

Týmto sa zaoberal ekonóm F. Ramsey³. Takzvaný „Ramseyho problém“ sa zaoberá minimalizovaním mŕtvej straty. Preferuje zdaňovanie takých trhov, kde sú dopyt a ponuka čo najmenej elastické, teda sa minimalizuje mŕtva strata.

Počas posledných rokov bola platnosť tejto teórie diskutovaná rôznymi ekonómami. Ekonóm E. Canegrati demonštroval, že ak vlády nemaximalizujú blahobyt spoločnosti, ale pravdepodobnosť vyhratia volieb, daňové sadzby sú v rovnováhe nižšie

¹ SCHULTZOVÁ, A. a kol. 2007. *Daňovníctvo*. Bratislava : Iura Edition, 2007, s.28

² KUBÁTOVÁ, K. 2006. *Daňová teorie a politika*. Praha : ASPI, 2006, s.19

³ KUBÁTOVÁ, K. 2006. *Daňová teorie a politika*. Praha : ASPI, 2006, s.136

pre najsilnejšie skupiny v spoločnosti, namiesto toho, aby boli najnižšie pre najchudovnejšie vrstvy obyvateľstva, tak ako to v optimálnej teórii zdanenia navrhoval napríklad J. Stiglitz.

V ekonómii existuje aj mnoho pohľadov, ktoré oponujú zdaneniu. Pretože daň je povinná a vynútená právnym systémom, niektoré prúdy ju označujú za krádež (respektíve porušenie vlastníckych práv). Zástancami takéhoto pohľadu sú najmä libertariáni a anarchokapitalisti. Libertariáni argumentujú tým, že vládna ochrana, ako napríklad polícia alebo obrana štátu, môže byť nahradená trhom. W. E. Williams, profesor na George Mason University tvrdí, že vládne programy redistribúcie dôchodku produkujú ten istý výsledok ako krádež. Rozdiel medzi vládou a krádežou je vec zákonnosti.

V súčasnosti sa hlavne v súvislosti s krízou hovorí o „Tobinovej dani“, ktorá je pomenovaná po nositeľovi Nobelovej ceny J. Tobinovi. Táto daň sa vzťahuje na všetky medzinárodné finančné transakcie s cieľom obmedziť ich, teda hlavne zabrániť špekulovaniu. Ak by bola táto daň, zavedená, vzťahovala by sa na všetky výmeny jednej meny za druhú. Tobin túto daň navrhol v roku 1972, krátko po rozpade Bretton-Woodskeho menového systému.

V ekonómii je zaujímavým pohľadom na zdaňovanie aj „Pigoviánska daň“. Je pomenovaná po ekonómovi A. Pigouovi. Pigoviánska daň je daň uvalená na trhy, ktoré produkujú negatívne externality. Táto daň sa uvaluje za účelom napravenia trhového výstupu. Pri existencii negatívnych externalít totižto vznikajú spoločenské náklady, ktoré nie sú zahrnuté do súkromných nákladov. V takomto prípade je trhový výstup neefektívny a môže viesť k nadmernej produkcii. Pigoviánska daň rovná negatívnej externalite posúva trhový výstup späť k efektívnosti. Typickým príkladom Pigoviánskej dane je daň uvalená na pohonné látky. Autá čerpajúce pohonné látky totižto produkujú viacero negatívnych externalít (znečistenie prírody, zápchy). Veľkým zástancom tejto dane v súčasnosti je N. G. Mankiw, ktorý založil Pigou Club⁴, ktorý združuje ekonómov zastávajúcich tento pohľad. Medzi najznámejších členov tohto klubu patria G. Becker, A. Greenspan, P. Krugman, N. Roubini alebo L. Summers.

Zo slovenských ekonómov sa téme daní venuje napríklad A. Schultzová. Je autorom učebnice Daňovníctvo, ktorá je na Slovensku používanou učebnicou v oblasti úvodu do daňovej problematiky. V oblasti výskumu sa okrem iného venuje aj problematike

⁴ <http://www.pigouclub.com/>

oblasti verejných financií, optimalizácie verejných výdavkov a príjmov, daňovej politiky SR a daňovej politiky Európskej únie.

Takisto sa daňovým témam venuje aj A. Zubaľová, ktorá je spoluautorkou učebnice Daňové teórie a ich využitie v praxi. V oblasti výskumu sa venuje napríklad súčasným trendom financovania verejného sektora s dôrazom na efektívnosť verejných výdavkov.

1.1 Základné znaky daní

Základné znaky daní, ktoré budeme v našej práci využívať na popis jednotlivých daní v daňovej sústave Slovenskej republiky sú predmet dane, subjekt dane, základ dane a sadzba dane.⁵

Predmet dane môže byť napr. mzda, zisk, majetok. Podľa predmetu sa dane najčastejšie delia na dôchodkové dane, dane zo spotreby a dane z majetku. Predmet dane sa vymedzuje na začiatku v zákone o dani z príjmov⁶.

Subjektom dane je osoba, ktorá je povinná platiť daň. Môže ním byť fyzická osoba (podnikateľ, ako aj nepodnikateľ – občan) alebo právnická osoba.

Na tomto mieste je dôležité vymedziť rozdiel medzi dvomi dôležitými pojmami. Sú nimi daňovník a platiteľ dane. Daňovník znáša daňové bremeno. Platiteľ dane je zodpovedný za vypočítanie a odvedenie dane príslušnému správcovi dane. Na Slovensku sú správcami dane Daňový úrad, Colný úrad alebo obec. Ako príklad by sme mohli uviesť zdaňovanie mzdy. Príslušnú daň zo mzdy za daňovníka odvádza jeho zamestnávateľ, je teda platiteľom dane. V skutočnosti však sú daňou zaťažený ako pracovník, tak aj zamestnávateľ (nesú daňové bremeno).

Základ dane je kvantitatívne vyjadrenie predmetu dane. Zo základu dane sa vypočítava daň. Pri výpočte základu dane sa často využívajú nezdaniteľné časti základu dane (daň z príjmov fyzických osôb) alebo rôzne pripočítateľné a odpočítateľné položky (daň z príjmov právnických osôb). Pri určovaní základu dane z majetku sa môže použiť výmera objektu, prípadne aj jeho hodnota.

Sadzba dane určuje výšku samotnej dane. Vždy sa vypočítava zo základu. V zásade môžeme rozlišovať 2 druhy stanovenia sadzby: pevná sadzba dane a percentuálna sadzba dane. Pevná sadzba dane sa na Slovensku využíva napríklad pri spotrebných

⁵ SCHULTZOVÁ, A. a kol. 2007. *Daňovníctvo*. Bratislava : Iura Edition, 2007, s.30

⁶ Zákon č. 595/2003 Z.z. o dani z príjmov. §3

daniach (sadzba na určitú mernú jednotku, napr. 1000 l, 1 ks). Percentuálna sadzba dane je na Slovensku výnimočná tým, že je (takmer) jednotná vo výške 19 % pri najdôležitejších daniach. Výnimkou je znížená sadzba DPH na vybrané tovary a služby (10 %). Často prebieha diskusia, akým spôsobom by mala byť stanovovaná sadzba dane. V zásade existujú 3 spôsoby: proporcionálna, progresívna a regresívna. Pri proporcionálnej sadzbe je sadzba vždy rovnaká bez ohľadu na základ dane. Progresívna sadzba rastie s rastúcim základom dane. Regresívna sadzba naopak klesá s rastúcim základom dane.

1.2 Členenie daní

Dane môžeme členiť podľa rôznych kritérií. Asi najznámejšie je členenie na priame dane a nepriame dane. Priame dane platí subjekt priamo, buď z príjmu alebo z majetku. Nepriame dane sú už zahrnuté v cene výrobku.

Podľa nášho názoru sa ako najlepšie javí členenie podľa predmetu dane. Z tohto členenia vidieť, že vo svete sa zdaňujú v zásade 3 veci, a to: dôchodok, spotreba a majetok. Dane teda podľa predmetu môžeme rozdeliť na:

- dôchodkové dane – zdaňujú príjem, buď jednotlivca alebo spoločnosti (u nás sú to daň z príjmu fyzických osôb a daň z príjmu právnických osôb)
- dane zo spotreby – zdaňujú spotrebu, teda sa zahŕňajú do konečnej ceny pre spotrebiteľa (u nás existujú 2 druhy daní zo spotreby: DPH a spotrebné dane)
- dane z majetku (u nás je to daň z nehnuteľností)

Daní podľa predmetu by mohlo existovať aj viac, ale vyššie uvedené dane tvoria najväčšiu časť príjmov rozpočtov a iné dane by sa v zásade mohli zaradiť do jednej z týchto troch skupín, je to vec pohľadu.

Uvedieme si ešte klasifikáciu daní podľa OECD:⁷

- dane z dôchodkov, ziskov a kapitálových výnosov
- príspevky na sociálne zabezpečenie
- dane z miezd a pracovných síl
- majetkové dane
- dane z tovaru a služieb
- ostatné dane

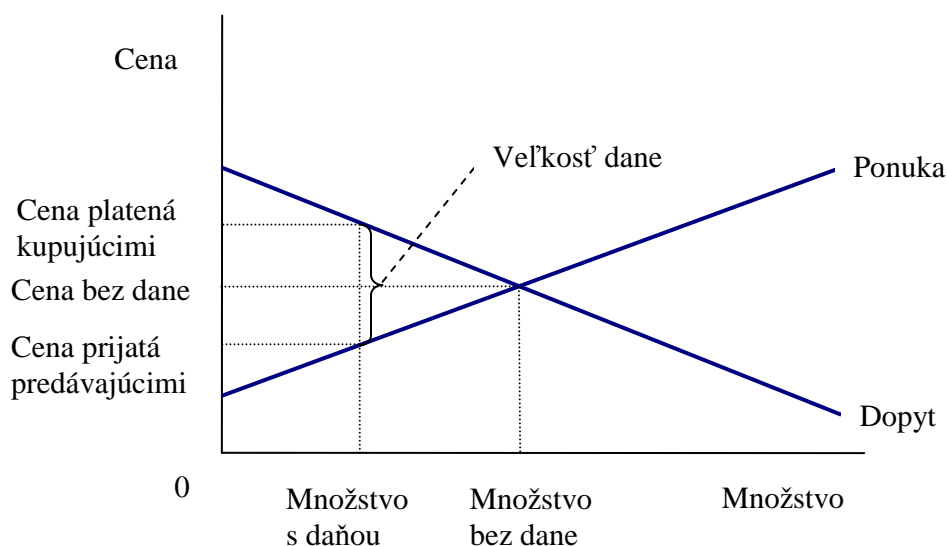
⁷ ŠIROKÝ, J. a kol. 2008. *Daňová teória s praktickou aplikáciou*. Praha : C. H. Beck, 2008, s. 58

Ako si môžeme všimnúť, prvé 3 skupiny sú vlastne dôchodkové dane a dane z tovaru a služieb sú dane zo spotreby. Príspevky na sociálne zabezpečenie sa u nás nazývajú odvody a sú účelovo viazané (plynú do Sociálnej poisťovne a zdravotných poisťovní, ktoré sú však súčasťou verejného rozpočtu), avšak v konečnom dôsledku sú aj to dôchodkové dane. V niektorých krajinách toto delenie nie je také striktné a sociálne zabezpečenie pre občanov sa vykonáva priamo z daní. Odvody majú priamo v názve daň (tax), napr. social insurance taxes v USA (resp. payroll tax).

1.3 Daňové bremeno

Vo všeobecnosti môžeme povedať, že daň môže byť uvalená na spotrebiteľa (strana dopytu) alebo výrobcu (strana ponuky). Štát sa môže rozhodnúť od koho vyberie daň, či od spotrebiteľa alebo od výrobcu. Ale o tom kto nesie daňové bremeno nerozhoduje štát, ale trh. Dôvod prečo štát nemá žiadny vplyv na to, koho uvalená daň zaťaží, si ukážeme v tejto podkapitole. Vysvetlíme si to pomocou kriviek ponuky a dopytu. Dobrým príkladom je uvalenie dane na tovar (chlieb), ktorý predtým dani nepodliehal. Situáciu zobrazuje obrázok č. 1.1.

Obrázok č. 1.1: Daňové bremeno

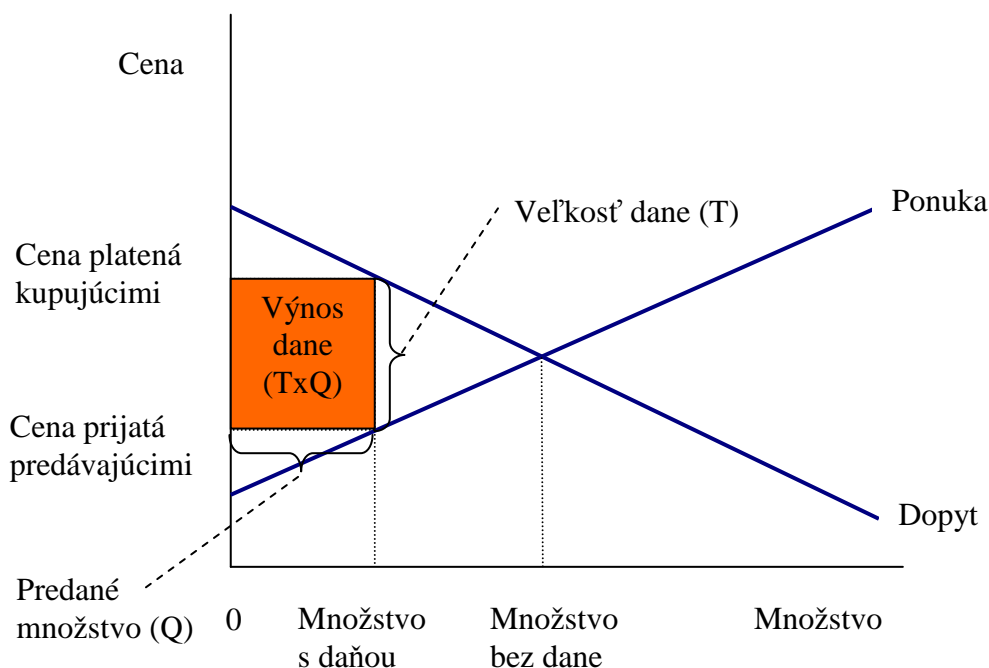

Zdroj:⁸ MANKIW, N. G. 2004. *Principles Of Economics*. 3rd edition. Thomson South-Western, 2004, p.160, vlastné spracovanie

⁸ MANKIW, N. G. 2004. *Principles Of Economics*. 3rd edition. Thomson South-Western, 2004, p.160

Chlieb sa pôvodne predával za cenu bez dane. Keď sa na chlieb uvalila daň, cena ktorú platia kupujúci sa zvýšila a zároveň cena, ktorú získavajú predajcovia sa znížila. Celkovo môžeme sledovať aj pokles predávaného množstva. Uvalenie dane teda ovplyvnilo výstup na trhu, lebo spôsobilo zníženie predávaného množstva (na obrázku to vidieť na x-ovej osi ako posun z množstva bez dane do množstva s daňou). Daň teda vráža určitý klin medzi cenu, ktorú platí kupujúci a cenu, ktorú dostáva predávajúci. Rozdiel medzi týmito dvoma cenami je daň, ktorá je príjmom štátu. Veľkosť tohto príjmu môžeme vidieť na obrázku č. 1.2.

Obrázok č. 1.2: Výnos z dane do štátneho rozpočtu

Zdroj:⁹ MANKIW, N. G. 2004. *Principles Of Economics*. 3rd edition. Thomson South-Western, 2004, p.161, vlastné spracovanie

Štát teda vyberie na dani veľkosť obdĺžnika $T \times Q$, pričom T je veľkosť uvalenej dane (daňová sadzba) a Q je množstvo predaného chleba. Myslí sa množstvo s daňou, keďže zavedením dane sa znížil trhový výstup.

Nesmieme zabúdať, že daňové výnosy sú príjmom štátu, z ktorého však majú prospech ľudia cez výdavkovú stranu rozpočtu.

⁹ MANKIW, N. G. 2004. *Principles Of Economics*. 3rd edition. Thomson South-Western, 2004, p.161

Daň predstavuje pochopiteľne pre subjekty hospodárstva záťaž. Väčšinou sú subjektom odobraté isté zdroje (dôchodkové dane) alebo je pomocou daní zvýšená cena tovarov a služieb (dane zo spotreby). Obidva spôsoby majú rovnaký efekt, a síce zníženie kúpnej sily subjektu. Ako príklad by sme mohli uviesť pracovníka, ktorý dostane hrubý plat 700 €, z toho mu však štát zoberie formou dane z príjmu napríklad 100 €. Týmto spôsobom znížil jeho kúpnu silu a subjekt si môže kúpiť menej tovarov a služieb. Avšak na tovary a služby je taktiež uvalená daň. Ďalším príkladom by mohlo byť rádio, ktoré stojí 100 €. V tomto prípade si spotrebiteľ môže kúpiť zo svojej čistej mzdy (600 €) 6 rádií. Predpokladajme však, že na tento tovar je uvalená 50 % daň. Tzn. cena rádia by stúpila na 150 € a spotrebiteľ by si mohol kúpiť už len 4 rádiá. Jeho kúpna sila by opäť klesla.

Takto sa dá veľmi zjednodušene vnímať hlavný náklad daní. Označuje sa aj ako **daňové bremeno**. Toto je viditeľné bremeno, existujú však aj menej viditeľné bremená. Keď štát zavedie dane, vzniknú mu aj náklady na ich správu (výber daní, daňová kontrola, evidovanie daní, atď.). Toto je ďalšia záťaž pre spoločnosť, ktorú v konečnom dôsledku musia zaplatiť opäť daňoví poplatníci. Náklady sú však nielen na strane štátu, ale aj na strane daňového poplatníka. Tieto náklady sa prejavujú v tom, že musí viesť evidenciu, využívať pomoc daňových poradcov, čo mu spôsobuje dodatočné náklady v podobe výdavkov alebo alternatívnych nákladov (ušlý čas, ktorý by sa dal využiť na produktívnu činnosť). A nakoniec, tým najmenej viditeľným nákladom dane je **mŕtva strata**. Žiadna daň totiž nie je absolútne neutrálna, a teda zasahuje do rozhodovania o alokácii zdrojov. Na mŕtvu stratu sa zameriame v nasledujúcej podkapitole, teraz si zhrnieme všetky náklady dane, nazývané aj daňové bremeno. Vyjadrením toho, čo predstavuje daňové bremeno je nasledujúci vzorec:

$$\text{daňové bremeno} = \text{daň} + \text{dodatočné daňové bremeno (náklady správy, náklady subjektu, mŕtva strata)}^{10}$$

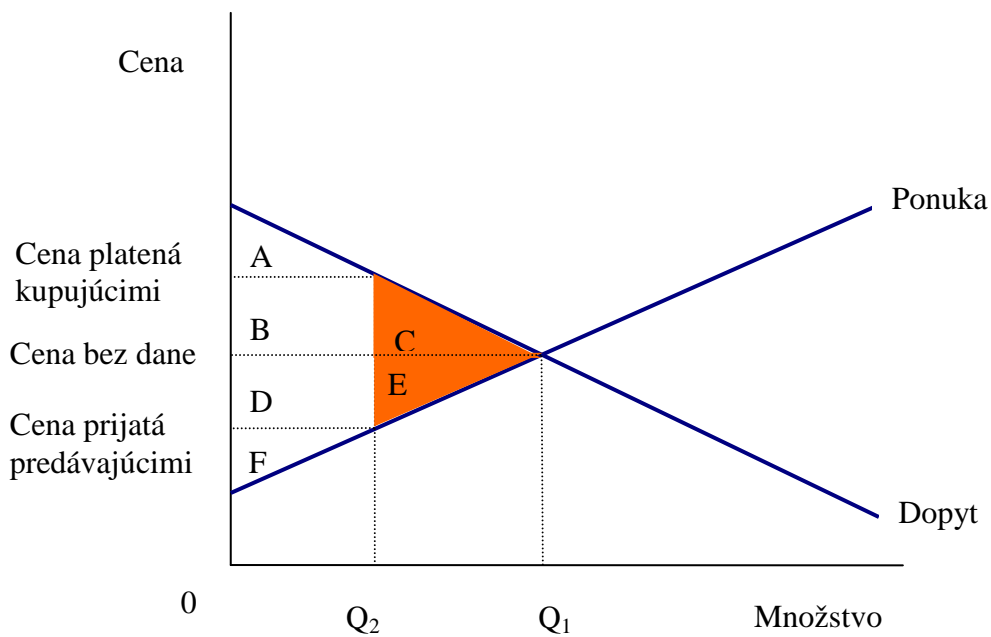
1.4 Mŕtva strata

Náklady mŕtvej straty vznikajú preto, lebo dane menia správanie sa účastníkov na trhu. Tento náklad je často prehliadaný, avšak jeho dôsledky je potrebné zvažovať pri tvorbe každej daňovej politiky. Na tomto mieste by sme sa chceli vrátiť k nášmu príkladu

¹⁰ SCHULTZOVÁ, A. a kol. 2007. *Daňovníctvo*. Bratislava : Iura Edition, 2007, s.15

s chlebom. Na chlieb bola uvalená daň, teda cena, ktorú platia kupujúci sa zvýšila a zároveň cena, ktorú dostávajú predávajúci sa znížila. Teda na základe zákonov dopytu a ponuky, kupujúci teraz žiadajú menej chleba (kvôli zvýšenej cene) a predajcovia sú ochotní ponúkať menšie množstvo chleba (kvôli zníženej cene). Dopad na celé hospodárstvo a príčinu vzniku mŕtvej straty si ukážeme na obrázku č. 1.3 opäť pomocou kriviek dopytu a ponuky:

Obrázok č. 1.3: Znázornenie mŕtvej straty

Zdroj:¹¹ MANKIWI, N. G. 2004. *Principles Of Economics*. 3rd edition. Thomson South-Western, 2004, p.162, vlastné spracovanie

Spotrebiteľský prebytok (rozdiel medzi tým, ako si tovar cení spotrebiteľ a skutočnou cenou na trhu) sa kvôli zvýšeniu ceny zmenšil z plochy A + B + C len na plochu A. Prebytok výrobcu (rozdiel medzi cenou na trhu a nákladmi, ktoré má predávajúci) sa zmenšil z plochy D + E + F len na plochu F. Avšak vznikol výnos vlády, ktorý predtým neexistoval, ktorý predstavuje plochu B + D. Keď sa teda pozrieme na celkový prebytok, tak ten klesol oproti stavu pred uvalením dane z plochy A + B + C + D + E + F len na plochu A + B + D + F. Vznikla strata pre spoločnosť vo forme plochy C + E. Práve túto stratu nazývame **mŕtvou stratou**. Daň zvýši cenu pre spotrebiteľov a zníži

¹¹ MANKIWI, N. G. 2004. *Principles Of Economics*. 3rd edition. Thomson South-Western, 2004, p.162

cenu pre výrobcov, a teda kupujú a ponúkajú menšie množstvo (na obrázku znázornené ako množstvo Q_2). Tí spotrebitelia a výrobcovia, ktorým sa zmení prebytok ($A + F$) dajú časť na dane (výnos štátu), ale tí, ktorí odídu z trhu ($C + E$) štátu na daniach nedajú nič. Teda štát zavedie daň, ale nemôže počítať, že tú daň dostane od všetkých, lebo niektorí vinou zavedenia dane odídu z trhu (platí to aj pre spotrebiteľov aj pre výrobcov). Ak sa na to pozrieme z pohľadu štátu, ak zavedieme daň, musíme počítať s tým, že skreslíme podmienky na trhu. Ak zavedieme napr. 20 % daň na pôvodný trh, tak trh sa vplyvom dane zmenší a vyberieme už len 20 % z tohto zmenšeného trhu. Preto vzniká mŕtva strata. Daň, ktorá sa zaviedla predstavuje síce prínos pre ľudí, ale keby sa daň nezaviedla, ľudia by mali viac o daň plus ešte o to, o čo by sa nezmenšil trh (na obrázku je to znázornené plochou $C + E$).

Môžeme si uviesť aj krátky ilustračný príklad na mŕtvu stratu. Tento príklad je prevzatý z učebnice základov ekonómie od N. G. Mankiwa.¹² Predstavme si, že Janko upratuje Janke dom každý týždeň za \$100. Alternatívne náklady Jankovho času sú \$80 a hodnota uprataného domu je pre Janku \$120. Vďaka tomuto „obchodu“ získava každý prebytok \$20. Teraz predpokladajme, že vláda uvalí na upratovacie služby daň vo výške \$50. Zrazu zistíme, že neexistuje cena, ktorá by vyhovovala obidvom. Janka je ochotná zaplatiť za upratovanie domu \$120, ale Jankovi by v tomto prípade po zaplatení dane ostalo \$70, čo je však menej ako jeho alternatívne náklady vo výške \$80. Na druhej strane, aby Janko pokryl aspoň svoje alternatívne náklady vo výške \$80, Janka by mu musela zaplatiť aspoň \$130, čo je však viac ako hodnota, ktorú pre ňu predstavuje uprataný dom. Výsledok by bol taký, že Janko a Janka by svoj obchod zrušili. Janko by nedostal žiadny príjem a Janka by žila v neupratanom dome. Všimnime si však aj to, že vláda síce uvalila daň vo výške \$50, ale v konečnom dôsledku ju nevybrala, lebo transakcia sa neuskutočnila. Teda vláda nezískala nič. Strata Janka a Janky nebola vyvážená výnosom v štátnom rozpočte. Takto vznikla mŕtva strata a spoločnosť ako celok je na tom horšie v prípade zavedenia dane ako bez zavedenia dane.

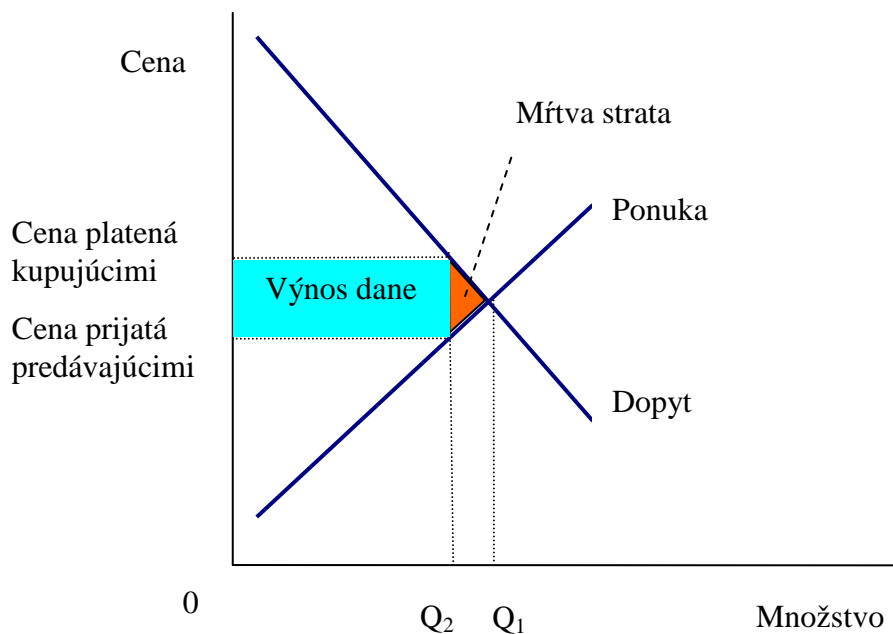
Dôležitá je aj veľkosť mŕtvej straty, ktorá vzniká. Všeobecne platí, že čím väčšia je elasticita ponuky alebo dopytu, tým väčšia je mŕtva strata. Príčina je v tom, že väčšia elasticita znamená zároveň väčšiu schopnosť prispôbiť sa zmeneným podmienkam. To znamená, že čím je väčšia elasticita dopytu alebo ponuky, tým ľahšie sa účastníkom odchádza z trhu, ak sa podmienky stanú neprijateľné. Platí teda, že čím sú dopyt alebo

¹² MANKIWA, N. G. 2004. *Principles Of Economics*. 3rd edition. Thomson South-Western, 2004, p.163

ponuka menej elastickej, tým je mŕtva strata menšia. Túto poučku by mali mať vždy na pamäti tvorcovia politiky a v rámci minimalizovania mŕtvej straty sa snažiť zdaňovať menej elasticke trhy.

Problém z pohľadu štátu by mohol vyzeráť tak, že čím väčšie dane zavedieme, tým väčší bude daňový výnos krajiny. Nie je to však pravda. Môžeme si to znázorniť pomocou nasledujúcich obrázkov.

Obrázok č. 1.4: Znázornenie mŕtvej straty, ak daň uvalená na trh je nízka

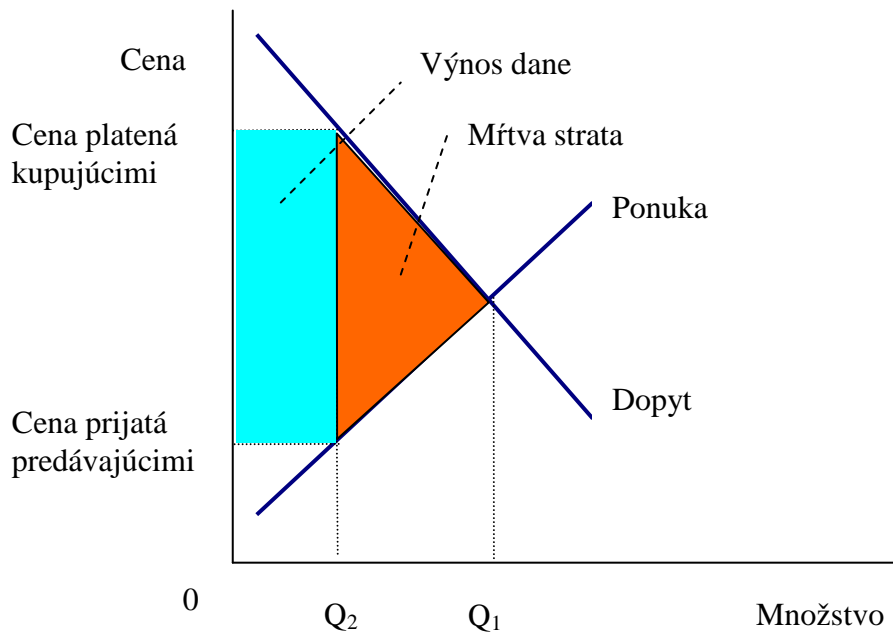
Zdroj: MANKIW, N. G. 2004. *Principles Of Economics*. 3rd edition. Thomson South-Western, 2004, p.169, vlastné spracovanie¹³

Na obrázku č. 1.4 je uvalená nízka daň. Výnos dane je označený modrou farbou. Uvalená daň je rozdiel medzi cenou, ktorú platia kupujúci a cenou, ktorú dostávajú predávajúci. Daň je uvalená na množstvo Q_2 (lebo trh sa vplyvom dane zmenšil). Výnos dane je teda súčinom množstva Q_2 a dane na jednotku. Mŕtva strata je vyznačená oranžovou farbou a môžeme si všimnúť, že je veľmi malá.

Na obrázku č. 1.5 je už daň väčšia.

¹³ MANKIW, N. G. 2004. *Principles Of Economics*. 3rd edition. Thomson South-Western, 2004, p.169

Obrázok č. 1.5: Znázornenie mŕtvej straty, ak daň uvalená na trh je stredne vysoká

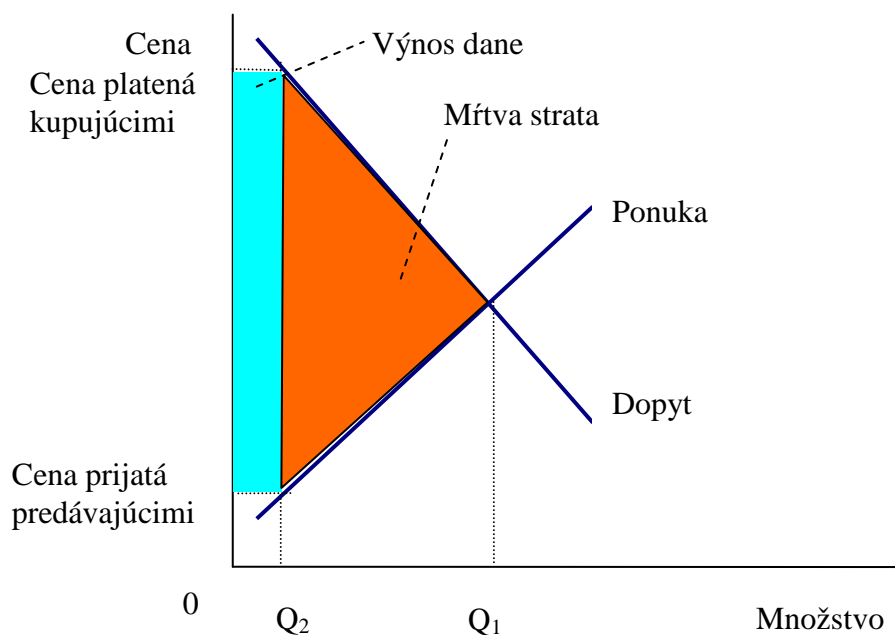
Zdroj: MANKIW, N. G. 2004. *Principles Of Economics*. 3rd edition. Thomson South-Western, 2004, p.169¹⁴, vlastné spracovanie

Na obrázku č. 1.5 je už uvalená stredne vysoká daň. Pripomíname, že daň je rozdiel medzi cenou, ktorú platia kupujúci a cenou, ktorú dostávajú predávajúci. Z obrázku vidieť, že uvalená daň je značne väčšia, avšak výnos dane (modrá plocha) sa nezväčšil proporciálne. Zato však značne vzrástla mŕtva strata, ktorá je na obrázku znázornená oranžovou farbou.

Posledný obrázok ilustruje situáciu, ak daň, ktorá je uvalená je najvyššia. Treba si všimnúť hlavne veľkosť mŕtvej straty.

¹⁴ MANKIW, N. G. 2004. *Principles Of Economics*. 3rd edition. Thomson South-Western, 2004, p.169

Obrázok č. 1.6: Znázornenie mŕtvej straty, ak daň uvalená na trh je vysoká

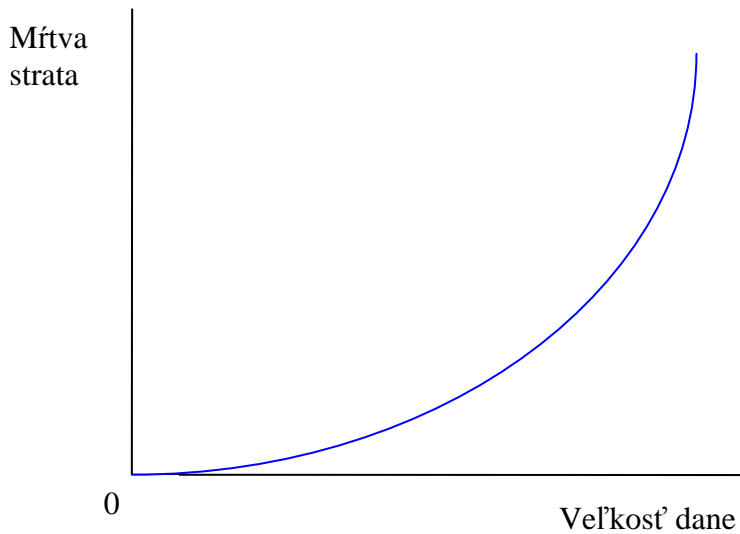
Zdroj: MANKIW, N. G. 2004. *Principles Of Economics*. 3rd edition. Thomson South-Western, 2004, p.169¹⁵, vlastné spracovanie

Na obrázku č. 1.6 je daň najvyššia. Daň sa síce zvýšila, výnos dane (modrá plocha) sa však znížil. Je to preto, lebo trh je vysokými daňami značne deformovaný, a ľudia prestávajú medzi sebou nakupovať a predávať. Vzniká teda obrovská mŕtva strata a trh je značne potlačený.

Keď si to zhrnieme tak zistíme, že z obrázkov môžeme vyčítať 2 zaujímavé fakty. Prvý je ten, že čím je vyššia daň, tak tým je aj väčšia mŕtva strata, avšak mŕtva strata rastie kvadraticky s rastom dane, tzn. rastie viac ako rastie daň. Druhým zaujímavým poznatkom je, že daňový výnos je pri nízkej dani malý, pri stredne vysokej dani sa zväčší avšak pri vysokej dani sa dokonca zmenší. Ak by sa teoreticky zaviedla 100 % daň, ľudia by stratili motiváciu medzi sebou obchodovať. Tieto dva poznatky sa dajú znázorniť aj graficky.

¹⁵ MANKIW, N. G. 2004. *Principles Of Economics*. 3rd edition. Thomson South-Western, 2004, p.169

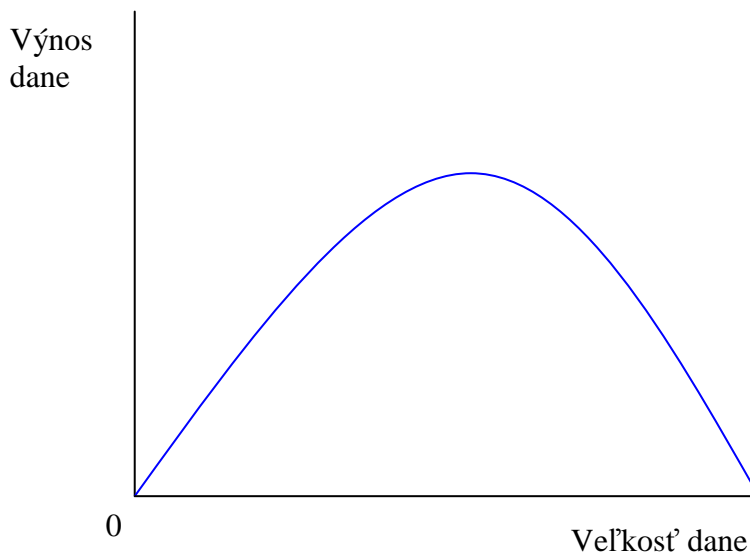
Obrázok č. 1.7: Vzťah veľkosti dane a mŕtvej straty

Zdroj: ZUBALOVÁ, A. a kol. 2008. *Daňové teórie a ich využitie v praxi*. Bratislava : Iura Edition, 2008, s. 22¹⁶, vlastné spracovanie

Obrázok č. 1.7 nám znázorňuje, že mŕtva strata rastie kvadraticky s rastom dane. Ak teda budeme zvyšovať dane, mŕtva strata nám bude rásť ešte rýchlejšie. Obrázok č. 1.8 nám znázorňuje vzťah veľkosti dane a výnosu z tejto dane. Zhŕňa poznatky z predchádzajúcich obrázkov.

Obrázok č. 1.8: Lafferova krivka

Zdroj: KUBÁTOVÁ, K. 2006. *Daňová teórie a politika*. Praha : ASPI, 2006, s. 4117, vlastné spracovanie

¹⁶ ZUBALOVÁ, A. a kol. 2008. *Daňové teórie a ich využitie v praxi*. Bratislava : Iura Edition, 2008, s. 22

Obrázok č. 1.8 sa nazýva Lafferova krivka, nazvaná po ekonómovi Arthurovi Lafferovi. Na osi x je veľkosť dane a na osi y je daňový výnos pre štát. Na začiatku teda daňový výnos pre štát s rastom veľkosti dane (napr. daňovej sadzby) stúpa, avšak po dosiahnutí istého bodu klesá. Arthur Laffer stanovil túto hranicu sadzby dane na 50 %, ako sa však ukázalo, túto úroveň sadzby dane nemožno považovať za celkom smerodajnú.¹⁸

Vo všeobecnosti sa predpokladá, že dane znižujú pracovné úsilie. Toto však nie je celkom pravda, platí to len vtedy, ak prevládne substitučný efekt nad dôchodkovým. Dôchodkový efekt vyvoláva každá daň. Ide o to, že vplyvom dane sa subjektu zníži príjem. Ak si však chce spotrebiteľ zachovať úroveň spotreby, musí vynaložiť väčšie pracovné úsilie ako vynaložil pred uvalením dane. Teda vplyvom zavedenia dane (resp. zvýšenia dane) zvyšuje subjekt svoju ponuku práce. Toto však nie je jediný vplyv dane. Dane spôsobujú aj substitučný efekt. Ak berieme do úvahy prácu a voľný čas, tak uvalením dane sa práce stáva menej výhodnou a spotrebiteľ substituuje prácu voľným časom. Tento efekt môže pôsobiť aj na tovary a služby a to tak, že spotrebiteľ substituuje tovary a služby lacnejšími.

1.5 Meranie daňového zaťaženia

Ako sme už uviedli na predchádzajúcich stranách, daň spôsobuje daňové zaťaženie. Toto daňové zaťaženie môžeme zmerať. Na meranie daňového zaťaženia sa používa veľa ukazovateľov, niektoré z nich si spomenieme v tejto časti práce a následne ich budeme aplikovať v ďalšej časti.

Základnou metódou na meranie daňového zaťaženia je meranie pomocou **daňovej kvóty**. Je to jednoducho podiel odvedených daní a prípadne aj odvodov na hrubom domácom produkte. Tento spôsob nám teda ukazuje veľkosť celkového daňového zaťaženia v krajine. V literatúre sme sa stretli s nejednoznačným zadelením, napr. niektorí autori uvádzali súhrnnú daňovú kvótu ako daňovú kvótu II. Pre potreby tejto práce sa prikloníme k rozdeleniu, ktoré približujú nasledujúce vzorce.

¹⁷ KUBÁTOVÁ, K. 2006. *Daňová teória a politika*. Praha : ASPI, 2006, s. 41

¹⁸ ZUBALOVÁ, A. a kol. 2008. *Daňové teórie a ich využitie v praxi*. Bratislava : Iura Edition, 2008, s. 27

Daňová kvóta I sa vyjadrí ako:

$$DK_I = \frac{D}{HDP} \quad (1.1)$$

čo značí podiel daní na HDP. Daňová kvóta II sa vyjadrí ako:

$$DK_{II} = \frac{D + O}{HDP} \quad (1.2)$$

čo značí podiel daní plus odvodov (zamestnanca aj zamestnávateľa) na HDP.

Daňová kvóta II je teda širší ukazovateľ a často sa využíva v medzinárodnom porovnaní. Ukazuje daňovo – odvodové zaťaženie obyvateľstva. Odvody má zmysel porovnávať spolu s daňami, lebo odvod je tiež forma dane, konkrétne dane uvalenej na prácu. Na analýzu týchto ukazovateľov a ich medzinárodné porovnanie sa zameriame v nasledujúcich kapitolách.

Okrem agregátneho pohľadu má zmysel sledovať aj daňové zaťaženie dielčích predmetov dane. Na meranie daňového zaťaženia práce sa medzinárodne používa **daňový klin**. Daňový klin vyjadruje, koľko percent z celkových nákladov na prácu nedostane zamestnanec vyplatene. Celkové náklady na prácu by sa dali vyjadriť ako tzv. superhrubá mzda, čo je vlastne súčet hrubej mzdy a odvodov zamestnávateľa. Hrubá mzda sama o sebe nemá vypovedaciu hodnotu, nie je to medzinárodne porovnateľné číslo. Medzinárodne porovnateľné je, buď koľko v skutočnosti zamestnanec dostane priamo „na ruku“ a môže to použiť podľa seba (spotrebovať alebo usporiť) alebo potom náklady zamestnávateľa, tzn. koľko stojí zamestnanec zamestnávateľa na mzdových nákladoch. Daňové kliny rozoznávame:¹⁹

- hrubý daňový klin – podiel zaplatenej dane, odvodov zamestnanca, odvodov zamestnávateľa na hrubom príjme zamestnanca. Vyjadruje výšku odvodu do štátneho rozpočtu z jednej koruny hrubého príjmu zamestnanca.
- čistý daňový klin – podiel zaplatenej dane, odvodov zamestnanca, odvodov zamestnávateľa na celkovej cene práce. Vyjadruje, koľko finančných prostriedkov tvoria odvody a dane z celkových mzdových nákladov, ktoré zamestnávateľ vynaložil na zamestnanca.

¹⁹ SCHULTZOVÁ, A. a kol. 2007. *Daňovníctvo*. Bratislava : Iura Edition, 2007, s.24

- efektívny daňový klin – podiel dane, odvodov zamestnanca, odvodov zamestnávateľa mínus štátne transfery na celkových mzdových nákladoch. Efektívny daňový klin sa vypočítava podľa metodiky OECD, objektívne vyjadruje celkové a odvodové zaťaženie práce (zohľadňuje aj transfery, ktoré znižujú daňové zaťaženie, napr. úprava dane o výšku daňového bonusu).

Daňový klin sa sleduje pre rôzne skupiny obyvateľstva. Ak sa však chceme pozrieť na daňovo – odvodové zaťaženie práce ako celok, používame **implicitnú daňovú sadzbu z práce**. Vypočíta sa ako podiel sumy priamych a nepriamych daní a sociálnych odvodov zamestnancov a zamestnávateľov, ktoré sú uvalené na zamestnanú pracovnú silu a sumy všetkých kompenzácií pracujúcich zamestnancov.

Dôležitý ukazovateľ, ktorý nám správne ukazuje, aké je daňové (nie daňovo – odvodové) zaťaženie práce je **priemerná (efektívna) sadzba dane z príjmu**. Veľa ľudí vníma náš systém dane z príjmu ako systém s proporcionálnou sadzbou dane z príjmu (19 %). V ďalšej časti našej práce si vysvetlíme, že tomu tak nie je, dokonca že súčasný systém s jednou proporcionálnou sadzbou je ešte progresívnejší ako systém pred ním. Priemerná (efektívna) sadzba dane z príjmu jednoducho meria, aký je podiel zaplatenej dane na hrubom príjme zamestnanca. Vysokú progresivitu v našom systéme tvorí hlavne odpočítateľná položka na daňovníka. Efektívna sadzba je niekedy dokonca záporná (tzv. negatívna daň z príjmu, tzn. nie zamestnanec platí štátu ale štát platí zamestnancovi).

Jedným z dôležitých ukazovateľov je aj **marginálna (hraničná) efektívna sadzba dane z príjmu**. Je dôležitá, ak chceme zistiť, akú má subjekt motiváciu sa zamestnať alebo snažiť sa pracovať viac aby mal vyššiu mzdu. Marginálna sadzba dane meria, koľko z dodatočne zarobeného eura si môže zamestnanec ponechať. Súčasný sociálny systém, ktorý priamo súvisí s daňovým je v niektorých prípadoch mimoriadne demotivačný.²⁰ Marginálna daňová sadzba (METR – marginal effective tax rate) sa dá vypočítať nasledovne:

$$\text{METR} = 1 - \frac{\text{zmena čistého príjmu}}{\text{zmena hrubého príjmu}} \quad (1.3)$$

²⁰ SULÍK, R. 2006. *Odvodový bonus*. Bratislava : TREND VISUAL, 2006, s.18

1.6 Daňový systém SR

Pre analýzu daňového systému Slovenskej republiky potrebujeme okrem daňovej teórie poznať aj základný náčrt slovenskej daňovej sústavy. Pozrieme si prehľad jednotlivých daní, ktoré sa nachádzajú v slovenskej daňovej sústave a zameriame sa aj na určité špecifiká našej daňovej sústavy, ktoré sú potrebné na ďalšiu analýzu.

Daňová sústava v SR sa delí na 2 druhy daní: priame dane a nepriame dane. V súčasnosti existujú v sústave daní SR tieto dane:

PRIAME DANE (dôchodkové dane, majetkové dane a ostatné priame dane):

- dôchodkové dane: - daň z príjmov: - daň z príjmov fyzických osôb
 - daň z príjmov právnických osôb
- majetkové dane : daň z nehnuteľností: - daň z pozemkov
 - daň zo stavieb
 - daň z bytov
- ostatné priame dane

NEPRIAME DANE (dane zo spotreby)

- univerzálna daň zo spotreby: - daň z pridanej hodnoty
- selektívne dane zo spotreby: - spotrebná daň z vína
 - spotrebná daň z piva
 - spotrebná daň z liehu
 - spotrebná daň z tabakových výrobkov
 - spotrebná daň z minerálneho oleja
 - spotrebná daň z elektriny
 - spotrebná daň z uhlia
 - spotrebná daň zo zemného plynu

Dôležité je uvedomiť si fakt, že nie všetky priame dane smerujú do štátneho rozpočtu. Niektoré prúdia aj do úrovni územnej samosprávy. Môžeme teda urobiť záver, že všetky majetkové dane a všetky ostatné priame dane (s výnimkou dane z motorových vozidiel) prúdia do rozpočtov obcí. Daň z motorových vozidiel je príjmom vyšších územných celkov. Tieto dane však nie sú jediným príjmom obcí. Výnos, ktorý sa vyberie na dani z príjmov fyzických osôb sa prerozdeľuje podľa nasledujúceho kľúča: do obcí ide 70,3 %, do VÚC 23,5 % a zvyšok, teda 6,2 % je príjmom štátneho rozpočtu. Treba to mať

na zreteli hlavne pri úprave tejto dane, ak znížim daň z príjmu fyzických osôb, pocítia to hlavne obce a vyššie územné celky.

Pre prehľad o význame jednotlivých daní pre slovenskú ekonomiku uvádzame výber najdôležitejších daní za rok 2009.

Tabuľka č. 1.1: Výber na daniach za rok 2009 (EUR)

Daň		Výber dane (EUR)
Daň z príjmov fyzických osôb		1 639 076 453
Daň z príjmov právnických osôb		2 129 769 913
Daň z majetku		724 958
Daň z pridanej hodnoty		3 846 396 236
Spotrebné dane spolu		1 835 376 082
z toho	z liehu	192 641 733
	z piva	59 166 523
	z vína	3 536 168
	z tabaku	507 348 337
	z minerálnych olejov	1 052 880 440
	z elektriny	7707 532
	z uhlia	927 998
	zo zemného plynu	1 1167 351

Zdroj: Daňové riaditeľstvo Slovenskej republiky, vlastné spracovanie

Z výberu daní vieme vyčítať, ktoré dane hrajú u nás hlavnú úlohu. Najdôležitejšou daňou pre štátny rozpočet je daň z pridanej hodnoty. Naopak, na daniach z majetku sa na Slovensku vyberie veľmi málo.

2 Cieľ

Cieľom predkladanej diplomovej práce je zanalyzovať daňový systém Slovenskej republiky a pokúsiť sa naprognózovať výnos dane z príjmu fyzických osôb zo závislej činnosti.

V práci sa je venovaná pozornosť skúmaniu veľkosti daňového zaťaženia v našej krajine podľa rôznych ukazovateľov a následnej komparácii tohto zaťaženia s inými krajinami. Daňové systémy sú porovnávané na základe štandardných ukazovateľov, akými sú daňová kvóta I, daňová kvóta II, implicitné daňové sadzby, daňové klíny. Práca sa sústreďuje na daňové zaťaženie ekonomiky ako celku, ale samostatne aj zaťaženie práce, spotreby, kapitálu.

Analyzované obdobie je prevažne od roku 2000 do roku 2008, lebo k tomuto obdobiu je dostupných najviac štatistických dát. V snahe o čo najväčšiu aktuálnosť používame aj údaje za rok 2009, avšak iba v tých oblastiach, kde už boli publikované. Táto práca by preto mala poskytnúť bližší obraz a našom daňovom systéme a jeho postavení vo svete.

3 Metodika práce a metody skúmania

V našej diplomovej práci sme využili rôzne metódy vedeckej práce. Predovšetkým sa jednalo o všeobecné metódy, medzi ktoré patria metóda vedeckej abstrakcie, metóda analýzy a metóda syntézy. Ďalej sme pracovali aj s kvantitatívnymi metódami (exaktné metódy).

Metódu vedeckej abstrakcie využívame predovšetkým pri charakteristike kľúčových pojmov daňovej teórie, ktorými sú predmet dane, subjekt dane, základ dane alebo sadzba dane.

V nosnej časti práce využívame metódu analýzy, ktorá nám umožnila porozumieť daňovému systému Slovenskej republiky a jeho jednotlivým častiam.

Metóda komparácie nám poslúžila pochopiť náš systém v kontexte iných krajín sveta a porovnávať ho s inými daňovými systémami, pričom takto môžeme objaviť rôzne rozdiely, ale aj podobnosti, alebo rôzne pozitíva ako aj negatíva.

Metódu syntézy sme využili pri sumarizovaní výsledkov, ktoré sme dostali z analýzy, na základe ktorých sme formulovali závery tejto práce.

Metodologické postupy vyplývajúce z charakteru diplomovej práce vychádzajú zo štúdia odbornej literatúry a analytických materiálov inštitúcií zaoberajúcich sa daňovou problematikou.

4 Vplyv daňového systému na hospodárstvo SR

Veľkou zmenou v našom daňovom systéme bola daňová reforma. Odvtedy prešiel náš systém len menšími úpravami. Základná filozofia zostala zachovaná. V tejto kapitole sa zameriame na filozofiu súčasného daňového systému a jeho dopad na ekonomiku Slovenskej republiky. Skúmať budeme dopad na obyvateľstvo a podniky. Rozoberieme si celkové daňové zaťaženie ako aj samostatne daňové zaťaženie práce, spotreby a kapitálu.

Čo sa týka daňovo – odvodového zaťaženia práce, tak daňová sústava predstavuje tú menšiu časť. Preto niekedy budeme skúmať daňový systém v kontexte s odvodovým, lebo tieto systémy sú vzájomne prepojené.

4.1 Princípy daňového systému

Dnešná podoba daňového systému bola formovaná hlavne daňovou reformou z roku 2004. Keď sa povie daňová reforma v SR, každého napadne v prvom rade rovná daň, ktorá sa v súvislosti s reformou najviac spomína. Reforma však nebola primárne o rovnej dani, aj keď marketingový efekt, že všetko sa zdaňuje 19 % bol pravdepodobne najväčší. Reforma bola aj o presune daňového zaťaženia z priamych daní na dane nepriame, o výraznom zjednodušení systému, rozšírení základu dane a zrušení množstva výnimiek. Daňová reforma bola koncipovaná na princípoch spravodlivosti, efektívnosti a jednoduchosti.²¹

Princíp spravodlivosti je najdiskutabilnejší a je to skôr filozofická otázka. Daňová teória rozlišuje horizontálnu spravodlivosť a vertikálnu spravodlivosť. Horizontálna spravodlivosť hovorí o tom, že rovnaký príjem alebo rovnaká hodnota majetku alebo rovnaká spotreba by mala byť zdanená rovnako bez ohľadu na zdroj tohto príjmu. Z toho vyplýva, že by malo existovať minimum výnimiek. Vertikálna spravodlivosť je už trochu zložitejšia. Hovorí o tom, že subjekt s väčším príjmom, majetkom alebo spotrebou by mal platiť vyššiu daň ako tí, ktorí majú tieto veličiny nižšie. V zásade by mohli existovať

²¹ KRAJČÍR Z. - ÓDOR L. 2005. *Prvý rok daňovej reformy alebo 19 % v akcii*. IFP MF SR, 2005, s.7

spôsoby zdaňovania podľa vertikálnej spravodlivosti, a to progresívne zdaňovanie alebo proporcionálne zdaňovanie.

Ďalším princípom je princíp efektívnosti. Princíp efektívnosti by mal sledovať starú známu poučku: znížiť sadzby a rozšíriť základňu.²² Dobrý daňový systém je neutrálny, to znamená minimálne deformuje situáciu na trhu. Nemal by vplývať na alokáciu zdrojov a ziskovejšie aktivity pred zdanením by mali zostať ziskovejšie aj po zdanení. Mal by čo najmenej vplývať aj na motiváciu a pracovať a neodrádzať ľudí od práce. To je veľmi dôležité hlavne pri nízkopríjmových skupinách obyvateľstva. Daň totižto vráza klin medzi príjem pred zdanením a príjem po zdanení. To znamená zamestnávateľa stojí zamestnanec viac ako v skutočnosti zamestnanec dostane vyplatené. Rozdiel ide štátu, avšak netreba zabúdať ani na mŕtvu stratu.

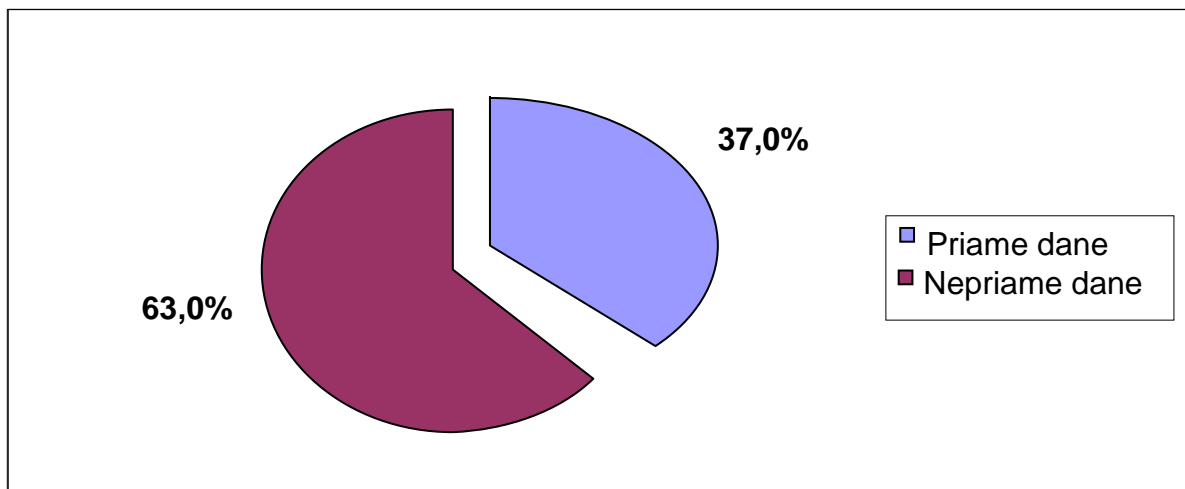
Posledným princípom, na ktorom bola koncipovaná daňová reforma je princíp jednoduchosti. V zásade sa tieto princípy navzájom podporujú a platí, že čím je systém jednoduchší, tým by mal byť aj neutrálnější a spravodlivejší. Pred reformou sa uplatňovalo 18 rôznych sadzieb, čo sa týka daní z príjmov, dnes sa uplatňuje len jedna, 19 %. Zmenšil sa počet strán v zákonoch, teda sa v nich dá oveľa lepšie orientovať a sú prehľadnejšie. Dôležité však bolo zjednodušenie definovania daňovej základne. Neexistuje už toľko výnimiek a špeciálnych režimov, a teda sa zmenšil aj priestor na špekuláciu. To podporuje viac produktívnej práce a nie uvažovanie, ako zaplatiť čo najmenej daní.

4.2 Celkové daňové zaťaženie

Náš daňový systém je skôr orientovaný na nepriame dane. Výrazný posun nastal daňovou reformou, ktorá presunula daňové bremeno smerom k nepriamym daniam. Môžeme si to ilustrovať na nasledujúcich grafoch. Graf č. 4.1 zobrazuje rozloženie daní medzi priame a nepriame v roku 2003, teda pred daňovou reformou.

²² KRAJČÍR Z. - ÓDOR L. 2005. *Prvý rok daňovej reformy alebo 19 % v akcii*. IFP MF SR, 2005, s.8

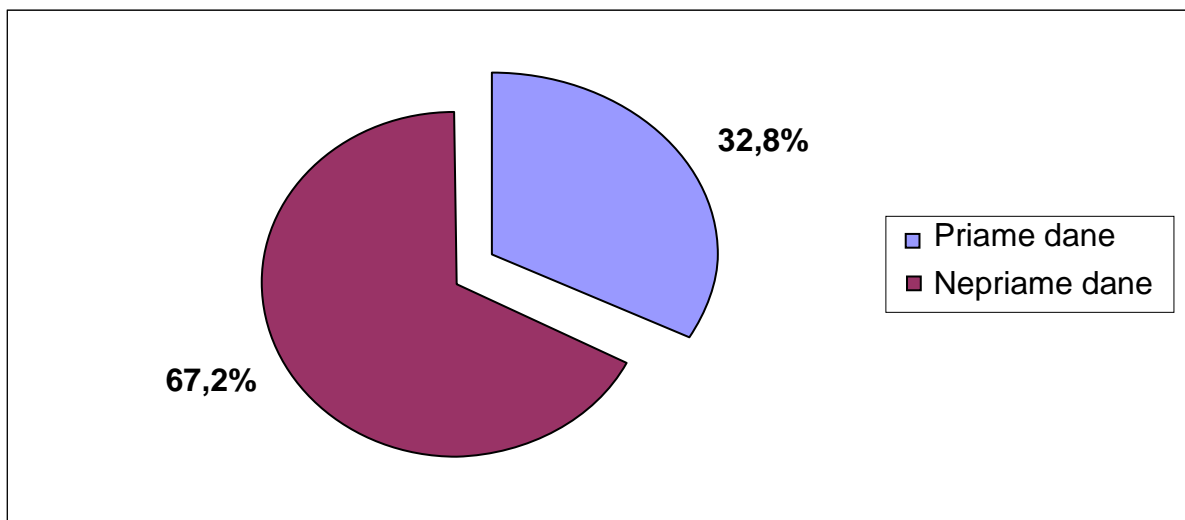
Graf č. 4.1: Podiel priamych a nepriamych daní na celkových daniach v roku 2003 (v %)

Zdroj: MF SR, vlastné spracovanie

Po daňovej reforme sa rozloženie daní zmenilo smerom k nepriamym daniam. Ilustruje to graf č. 4.2.

Graf č. 4.2: Podiel priamych a nepriamych daní na celkových daniach v roku 2004 (v %)

Zdroj: MF SR, vlastné spracovanie

V roku 2004 až 67,2 % tvorili nepriame dane a len 32,8 % tvorili dane priame. Podľa týchto údajov bolo Slovensko v rámci EÚ krajina s najnižším podielom priamych

daní na daňových príjmoch. Tento graf však hovorí len o rozložení daňového bremena, nehovorí o výške zaťaženia v SR. Nasledujúca tabuľka a graf znázorňuje veľkosť daňového zaťaženia v SR meraného daňovou kvótou I, ktorú sme už popisovali. Ukazuje daňové zaťaženie (bez odvodov) ako percento z HDP. V tabuľke aj na grafe vidieť aj štruktúru daní.

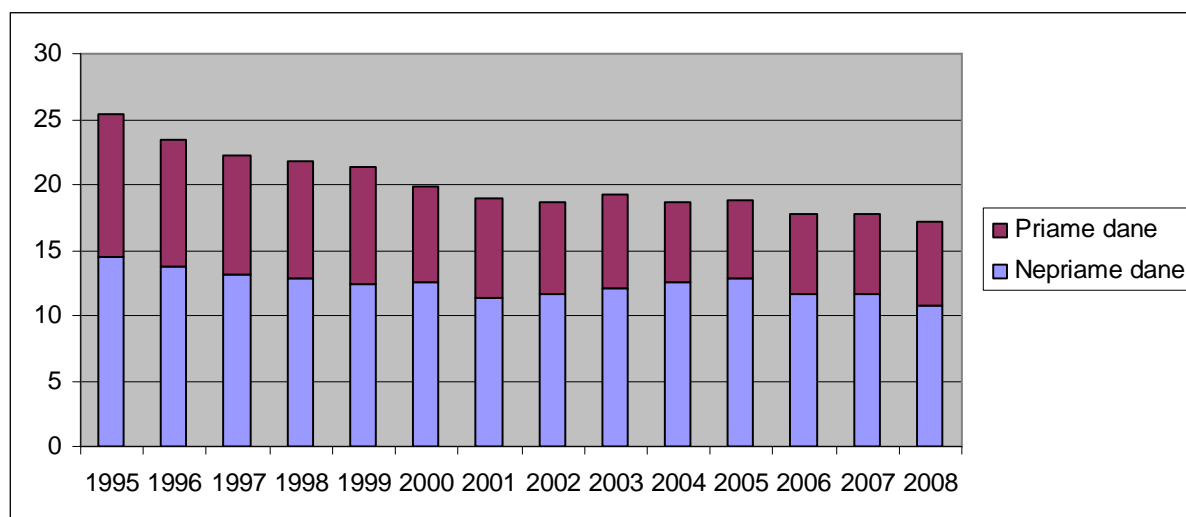
Tabuľka č. 4.1: Daňová kvóta I a jej zložky v SR (v % HDP)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Nepriame dane	14,5	13,8	13,1	12,8	12,4	12,5	11,4	11,6	12,1	12,5	12,8	11,6	11,7	10,7
Priame dane	10,8	9,7	9,2	9,0	9,0	7,4	7,5	7,0	7,1	6,1	6	6,1	6,1	6,4
Daňová kvóta I	25,3	23,5	22,3	21,8	21,4	19,9	18,9	18,6	19,2	18,6	18,8	17,7	17,8	17,1

Zdroj: IFP MF SR

Z tabuľky č. 4.1 vieme vyčítať klesajúci trend daňového zaťaženia v Slovenskej republike, keď daňové zaťaženie merané daňovou kvótou I klesalo postupne z hodnoty 25,3 % v roku 1995 až na hodnotu 17,1 % v roku 2008. Znižoval sa teda podiel ako priamych daní na hrubom domácom produkte, tak aj podiel daní nepriamych. Môžeme to znázorniť aj graficky.

Graf č. 4.3: Daňová kvóta I a jej zložky v SR (v % HDP)

Zdroj: IFP MF SR, vlastné spracovanie

Nasledujúca tabuľka obsahuje štruktúru daňových príjmov v čase, akú časť tvorili priame dane a akú dane nepriame.

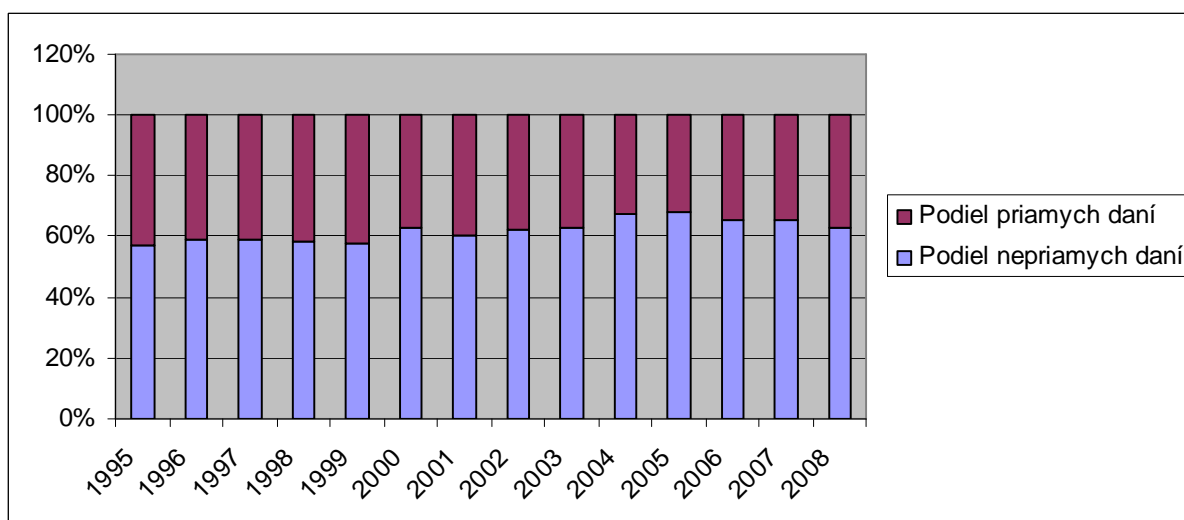
Tabuľka č. 4.2: Podiel priamych a nepriamych daní na celkových daniach (v %)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Podiel nepriamych daní	57,3	58,7	58,7	58,7	57,9	62,8	60,3	62,4	63,0	67,2	68,1	65,5	65,7	62,6
Podiel priamych daní	42,7	41,3	41,3	41,3	42,1	37,2	39,7	37,6	37,0	32,8	31,9	34,5	34,3	37,4

Zdroj: IFP MF SR, vlastné spracovanie

Ako sme už spomenuli, po daňovej reforme výraznejšie stúpol podiel nepriamych daní na celkových daniach (zo 63,0 % v roku 2003 na 67,2 % v roku 2004). Až tak výrazný však tento nárast nebol, lebo Slovensko malo dosť nízke daňové zaťaženie oproti ostatným európskym štátom. Treba mať na pamäti, že podiel daní nemusí klesať len znižovaním daňového zaťaženia, ale aj zvyšovaním hrubého domáceho produktu, tzn. ekonomickej aktivity. Na ekonomickú aktivitu však zase spätne pôsobí výška daňového zaťaženia.

Graf č. 4.4: Podiel priamych a nepriamych daní na celkových daniach (v %)

Zdroj: IFP MF SR, vlastné spracovanie

Od roku 2006 však tento podiel čiastočne klesal – to znamená, že podiel priamych daní stúpal, čo znázorňuje graf č. 4.4. Bolo to spôsobené jednak výpadkom v príjmoch z nepriamych daní kvôli zníženej sadzbe DPH na vybrané tovary z 19 % na 10 %, ale hlavne vyššou ekonomickou aktivitou, kedy Slovensko v tomto období zaznamenávalo rekordné tempá rastu HDP. Odzrkadlilo sa to na vyššom výbere daní z príjmu.

Pre porovnanie uvádzame daňové kvóty I pre všetky krajiny Európskej únie, aby sme Slovensko vedeli porovnať s podobnými krajinami.

Tabuľka č. 4.3: Daňová kvóta I v EÚ v roku 2007 (v %)

Krajina	DK I v roku 2007	Krajina	DK I v roku 2007
EU-27	27,4	Litva	21,3
Belgicko	30,5	Luxembursko	26,4
Bulharsko	26,1	Maďarsko	26,1
Česká republika	20,6	Malta	28,7
Dánsko	47,8	Holandsko	25,4
Nemecko	24,3	Rakúsko	28,0
Estónsko	22,0	Poľsko	23,0
Írsko	26,3	Portugalsko	25,0
Grécko	20,4	Rumunsko	19,8
Španielsko	25,4	Slovinsko	24,5
Francúzsko	27,2	Slovensko	17,8
Taliansko	30,0	Fínsko	31,2
Cyprus	34,0	Švédsko	36,0
Lotyšsko	21,8	Veľká Británia	29,8

Zdroj: IFP MF SR

V Európskej únii sa daňová kvóta I pre väčšinu krajín pohybuje v rozmedzí 20 až 30 percent. Výnimkou je Dánsko, ktoré má veľmi vysokú daňovú kvótu I (47,8 %), rovnako aj ďalšia severská krajina Švédsko (36 %), a preto je dôležité pozerat' sa na daňovo-odvodové zaťaženie spoločne, lebo niektoré krajiny financujú z daní aj to, čo iné krajiny financujú z odvodov (zdravotné služby, sociálna starostlivosť, dávky v nezamestnanosti). Preto sa neskôr zameriame na daňovú kvótu II, ktorá meria práve daňovo-odvodové zaťaženie.

Tabuľka č. 4.4 uvádza rozloženie daňového zaťaženia v EÚ 27 za rok 2007.

Tabuľka č. 4.4: Rozloženie daňového zaťaženia v EÚ 27 v roku 2007 (v % na HDP)

DK I	27,4
Nepriame dane	13,8
Priame dane	13,6

Zdroj: IFP MF SR

V Európskej únii je daňové zaťaženie rozložené rovnomerne medzi priame dane a nepriame dane. Slovensko sa od týchto čísiel dosť odchyľuje, keďže až dve tretiny z vybratých daní tvoria dane nepriame.

Na nasledujúcich stranách si priblížime daňovú kvótu II, ktorá meria nielen daňové, ale spoločne daňovo-odvodové zaťaženie. Je to preto významnejší pohľad ako daňová kvóta I, lebo odvody sú svojím spôsobom tiež dane a v niektorých krajinách financujú

daňami to isté, čo v iných krajinách odvodmi. Odvody sú istá forma daní, ktorá sa používa na financovanie sociálnej starostlivosti, prípadne zdravotnej starostlivosti. Musíme si však uvedomiť, že daňový systém môže často dotovať ten odvodový, a preto sa nedá povedať, že na financovanie sociálnych vecí sa používajú iba odvody, ale často sú dopĺňované aj daňami. Je to aj prípad Slovenska, kde sa daňami financuje zdravotníctvo, kde približne 1/3 príjmov zdravotných poisťovní tvoria platby štátu z daní za deti, študentov, dôchodcov a nezamestnaných²³, ale už aj dôchodkový systém, kde sa z daní financuje výpadok v prvom pilieri dôchodkového zabezpečenia (v roku 2010 bude predstavovať dotácia do Sociálnej poisťovne zo štátneho rozpočtu 1,44 mld. EUR)²⁴.

Keď k daňovej kvóte I pripočítame ešte odvody, dostaneme daňovú kvótu II. Daňová kvóta II je teda podiel daní plus odvodov na HDP a je jedným z najlepších indikátorov daňového zaťaženia v krajine, aj keď nie úplne dokonalý a má svoje chyby. Aj napriek tomu je momentálne najlepším a najpoužívanejším ukazovateľom celkového daňového zaťaženia v krajine. V nasledujúcej tabuľke a grafe si ukážeme vývoj daňovej kvóty II na Slovensku od roku 1995 do roku 2008.

Tabuľka č. 4.5: Daňová kvóta II a jej zložky v SR (v % HDP)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Dane	25,3	23,5	22,3	21,8	21,4	19,9	18,9	18,6	19,2	18,6	18,8	17,7	17,8	17,1
Odvody	15,1	16	15,1	15	14,1	14,2	14,4	14,7	13,9	13,2	12,8	11,9	11,8	12,1
Daňová kvóta II	40,4	39,5	37,4	36,8	35,5	34,1	33,3	33,3	33,1	31,8	31,6	29,6	29,6	29,2

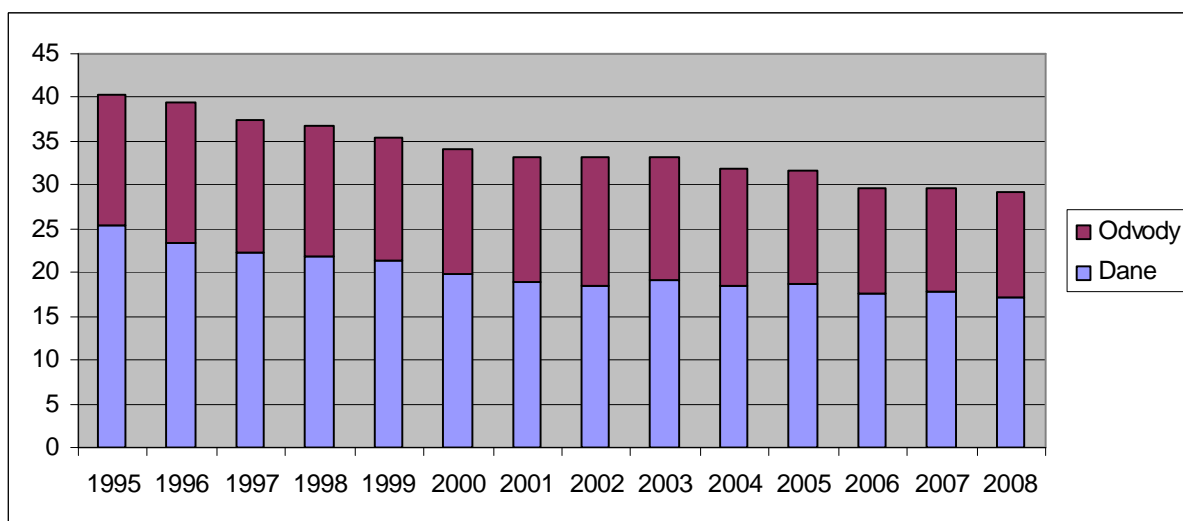
Zdroj: IFP MF SR

Daňovo-odvodové zaťaženie nám od roku 1995 do roku 2008 kleslo z hodnoty približne 40 % až na hodnotu pod 30 %, čo bolo viac ako 10 percentuálnych bodov. Slovenská republika má tak najnižšie daňovo-odvodové zaťaženie z celej Európskej únie, čo neskôr uvedieme na medzinárodnom porovnaní. Daňová kvóta II má teda dve hlavné zložky, dane a odvody. Graf č. 4.5 znázorňuje, ktorá z týchto zložiek je v daňovej kvóte II dominantnejšia.

²³ Cena štátu [online] Dostupné na internete: <http://cenastatu.sme.sk/>

²⁴ Lehuta, M. 2010. In *TREND*. ročník 2010, č. 5, s.9

Graf č. 4.5: Daňová kvóta II a jej zložky v SR (v % HDP)

Zdroj: IFP MF SR, vlastné spracovanie

Neustále sa nám teda darí znižovať daňové zaťaženie, či už to je znižovaním daní alebo rastom nášho hospodárstva, voči ktorému sa merajú daňové výnosy. Z tabuľky ďalej vidieť, že od roku 1995 sa nám výraznejšie darilo znižovať dane ako odvody. Odvody klesli z hodnoty 15,1 % v roku 1995 na 12,1 % v roku 2008, čo je pokles o 3 percentuálne body. Daňové zaťaženie kleslo z hodnoty 25,3 % na hodnotu 17,1 %, čo je pokles až o 8,2 percentuálneho bodu.

Z grafu vidieť, že prevahu majú vždy dane nad odvodmi. Tabuľka č.4.6 znázorňuje podiely daní a odvodov na daňovej kvóte II.

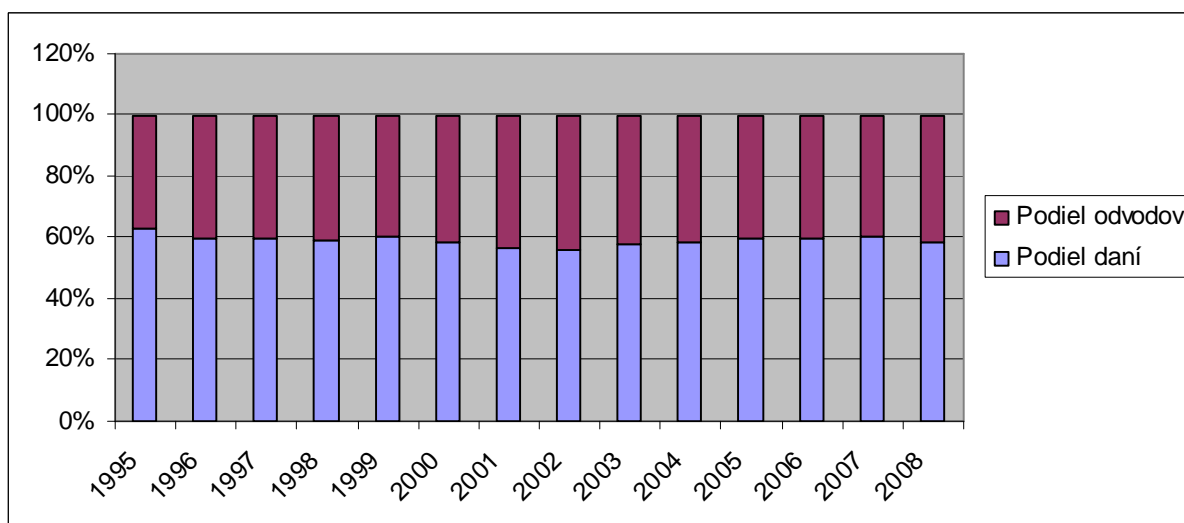
Tabuľka č. 4.6: Podiel daní a odvodov na daňovej kvóte II (v %)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Podiel daní	62,6	59,5	59,6	59,2	60,3	58,4	56,8	55,9	58,0	58,5	59,5	59,8	60,1	58,6
Podiel odvodov	37,4	40,5	40,4	40,8	39,7	41,6	43,2	44,1	42,0	41,5	40,5	40,2	39,9	41,4

Zdroj: IFP MF SR, vlastné spracovanie

Môžeme konštatovať, že podiel daní a odvodov je na Slovensku od roku 1995 do roku 2008 relatívne stabilný bez väčších výkyvov, s miernym trendom k znižovaniu podielu daní. Podiel daní tvorí približne 60 % a podiel odvodov tvorí približne 40 %. Tento fakt je znázornený na grafe č. 4.6.

Graf č. 4.6: Podiel daní a odvodov na daňovej kvóte II (v %)

Zdroj: IFP MF SR, vlastné spracovanie

Ako sme už spomenuli vyššie, Slovensko malo v roku 2007 najnižšie daňovo-odvodové zaťaženie z celej Európskej únie. Najbližšie k nemu boli krajiny Írsko, Lotyšsko, Litva a Rumunsko. Môžeme si to premietnuť do nasledujúceho medzinárodného porovnania v tabuľke č. 4.7.

Tabuľka č. 4.7: Daňová kvóta II v EÚ v roku 2007 (v %)

Krajina	DK II v roku 2007	Krajina	DK II v roku 2007
EU-27	41,0	Litva	30,2
Belgicko	46,2	Luxembursko	37,4
Bulharsko	35,3	Maďarsko	39,7
Česká republika	36,9	Malta	36,0
Dánsko	49,7	Holandsko	39,7
Nemecko	40,8	Rakúsko	43,9
Estónsko	33,1	Poľsko	35,4
Írsko	32,5	Portugalsko	37,7
Grécko	34,4	Rumunsko	30,4
Španielsko	38,9	Slovinsko	38,4
Francúzsko	45,4	Slovensko	29,6
Taliansko	43,2	Fínsko	43,2
Cyprus	41,7	Švédsko	48,9
Lotyšsko	30,7	Veľká Británia	38,1

Zdroj: IFP MF SR

Ako ilustrujú údaje v tabuľke č. 4.7, v roku 2007 bolo priemerné daňovo-odvodové zaťaženie v Európskej únii 41 %. Slovensko sa nachádzalo výrazne pod týmto priemerom.

Naproti tomu niektoré krajiny dosahovali daňovo-odvodové zaťaženie takmer 50 % (Dánsko 49,7 %, Švédsko 48,9 %). Vysoké daňovo-odvodové zaťaženie mali aj krajiny Belgicko (46,2 %), Francúzsko (45,2 %), Rakúsko (43,9 %), Taliansko (43,2 %), Fínsko (43,2 %), Cyprus (41,7 %) a Nemecko (40,8 %). Ako sme už uviedli, Dánsko malo daňovú kvótu I vo výške 47,8 %, ale z tabuľky č. 4.7 môžeme vyčítať, že daňovú kvótu II už nemalo oveľa väčšiu, bola vo výške 49,7 %. To znamená, že Dánsko financovalo väčšinu svojich výdavkov daňami a minimum odvodmi.

Na nasledujúcich stranách sa sústreďíme na rozloženie daní a odvodov na daňovej kvóte II v Európskej únii ako celku v roku 2007.

Tabuľka č. 4.8: Rozloženie daňovo-odvodového zaťaženia v EÚ 27 v roku 2007 (v % HDP)

DK II	41,0
Dane	27,4
Odvody	13,6

Zdroj: IFP MF SR

Jednoznačne vidieť, že dôraz je na strane daní. Z daňovej kvóty II tvoria dane 66,9 % a odvody 33,1 %, teda približne 2/3 sú dane a 1/3 odvody. Nakoniec môžeme skonštatovať, že daňovo-odvodové zaťaženie Slovenska je najmenšie spomedzi všetkých krajín Európskej únie, avšak Európska únia má jedno z najvyšších daňovo-odvodových zaťažení na svete. V nasledujúcej časti by sme si rozobrali, ako jednotlivé dane vplývajú na ekonomiku SR.

4.3 Daňové zaťaženie práce

Na meranie daňového zaťaženia práce sa používajú najmä dva ukazovatele. Sú nimi daňový klin a implicitná daňová sadzba z práce. Daňový klin meria, akú časť z nákladov práce nedostane zamestnanec „na ruku“ (dostane ich štát). Meria sa za rôzne skupiny obyvateľstva podľa určitých špecifík. Naproti tomu implicitná sadzba dane z práce je agregovaný pohľad, meria daňové zaťaženie práce nie jednotlivých skupín obyvateľstva, ale ekonomiky ako celku.

Najprv sa zameriame na daňový klin. Každý zamestnávateľ má na svojho zamestnanca mzdové náklady. Tie tvoria okrem samotnej čistej mzdy aj odvody, ktoré platí zamestnávateľ, odvody, ktoré platí zamestnanec a daň z príjmu. Tieto časti spolu nazývame náklady práce, alebo tzv. superhrubá mzda. Zamestnanec z tejto superhrubej mzdy dostane len čistú mzdu, odvody zamestnávateľa, odvody zamestnanca a daň z príjmu idú štátu. Daňový klin má práve za úlohu sledovať, akú časť zo mzdy zamestnanec nedostane, ale musí odvieť štátu. Konkrétne sa vypočíta ako suma odvodov platených zamestnancami ako aj zamestnávateľmi a dane z príjmu, ktorá sa zníži o rodinné príspevky (napr. daňový bonus na dieťa), pričom je vyjadrený v percentách celkových nákladov práce zamestnávateľa.

Tento indikátor možno sledovať na rôznych typoch zamestnanca v závislosti od výšky príjmu, počtu detí a podobných charakteristík. Zameriame sa na daňové klíny u nasledujúcich typov ľudí:

- samostatne žijúca osoba bez detí s priemernou mzdou
- samostatne žijúci rodič s 2 deťmi a mzdou na úrovni 67 % priemernej mzdy
- manželský pár s 2 deťmi, jeden pracujúci s priemernou mzdou

V roku 2005 došlo na Slovensku k zavedeniu II. piliera dôchodkového zabezpečenia. OECD však podľa svojej definície odvody na sociálne zabezpečenie platené mimo sektora verejnej správy (9% plynúcich do II. piliera) nepovažuje za daň, a preto ich nezohľadňuje v kalkuláciách daňového klinu. Uvedená skutočnosť viedla k výraznej zmene daňového klinu medzi rokmi 2004 a 2005. Na nasledujúcich grafoch tento výrazný skok uvidíme. Netreba však zabúdať, že pre zamestnanca aj zamestnávateľa to stále predstavuje záťaž.

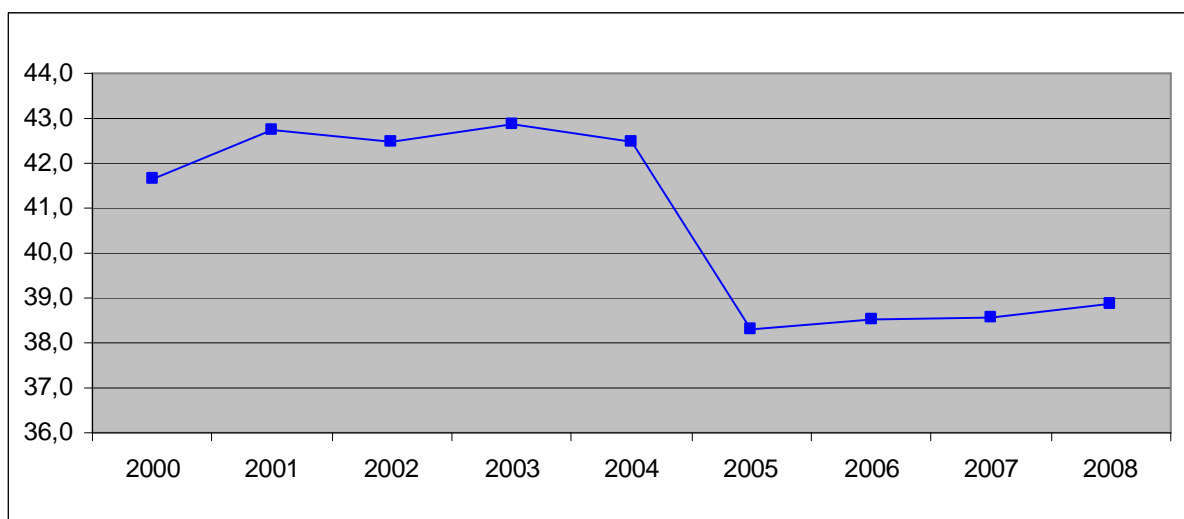
Tabuľka č. 4.9: Daňový klin pre samostatne žijúcu osobu bez detí s priemernou mzdou (v %)

Rok	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Daňový klin	41,7	42,7	42,5	42,9	42,5	38,3	38,5	38,6	38,9

Zdroj: OECD

Z tabuľky vidieť už spomenutý veľký prepád medzi rokmi 2004 a 2005 z titulu zavedenia dôchodkovej reformy. Dobré je tento prepád vidieť, ak si údaje znázorníme graficky.

Graf č. 4.7: Daňový klin pre samostatne žijúcu osobu bez detí s priemernou mzdou (v %)

Zdroj: OECD, vlastné spracovanie

V roku 2008 bol daňový klin vo výške 38,9 %. To znamená, že zo superhrubej mzdy (ktorá predstavuje náklady zamestnávateľa) zamestnancovi nebolo vyplatených 38,9 %, a túto čiastku si ponechal štát. Zamestnanec teda dostal len 61,1 % zo superhrubej mzdy. Zdanenie práce teda predstavuje dosť veľkú časť celkového daňového zaťaženia. Pre porovnanie sa preto neskôr zameriame na to, ako je to v iných krajinách OECD. Tabuľka č. 4.10 obsahuje daňový klin pre samostatne žijúceho rodiča s 2 deťmi a mzdou na úrovni 67 % priemernej mzdy.

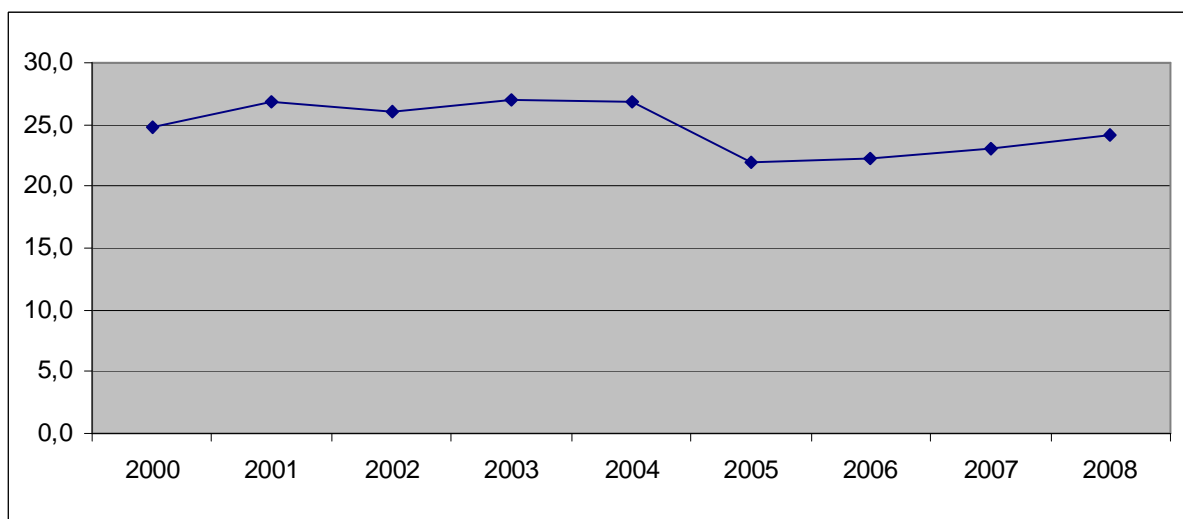
Tabuľka č. 4.10: Daňový klin pre samostatne žijúceho rodiča s 2 deťmi a mzdou na úrovni 67 % priemernej mzdy (v %)

Rok	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Daňový klin	24,7	26,8	26,1	27,0	26,9	22,0	22,2	23,1	24,2

Zdroj: OECD

Daňový klin pre samostatne žijúceho rodiča s 2 deťmi a mzdou na úrovni 67 % priemernej mzdy nezaznamenal od roku 2000 väčšie výkyvy, väčší pokles je badať iba z roku 2004 do roku 2005 z titulu už spomenutej dôchodkovej reformy. Graf č. 4.8 znázorňuje daňový klin pre samostatne žijúceho rodiča s 2 deťmi a mzdou na úrovni 67 % priemernej mzdy.

Graf č. 4.8: Daňový klin pre samostatne žijúceho rodiča s 2 deťmi a mzdou na úrovni 67 % priemernej mzdy (v %)

Zdroj: OECD, vlastné spracovanie

Z tabuliek a grafov na predchádzajúcich stranách sme zistili, že samostatne žijúci rodič s 2 deťmi a mzdou na úrovni 67 % priemernej mzdy má daňový klin nižší ako samostatne žijúca osoba bez detí s priemernou mzdou. Je len na úrovni 24,2 %. To znamená, že z jeho mzdy mu štát zoberie približne štvrtinu. V prípade, že by išlo o manželský pár s 2 deťmi, jeden pracujúci s priemernou mzdou, situácia by bola nasledovná.

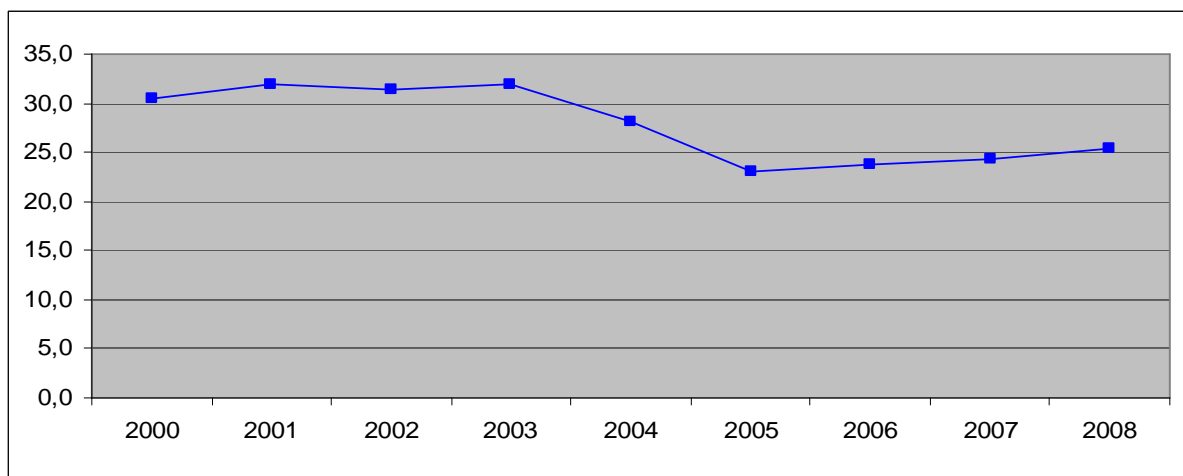
Tabuľka č. 4.11: Daňový klin pre manželský pár s 2 deťmi, jeden pracujúci s priemernou mzdou (v %)

Rok	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Daňový klin	30,4	32,0	31,3	31,9	28,1	23,1	23,7	24,4	25,4

Zdroj: OECD

Daňový klin pre manželský pár s 2 deťmi, jeden pracujúci s priemernou mzdou, je na úrovni 25,4 %. To znamená, že podobne ako v predchádzajúcom príklade si zo superhrubej mzdy štát ponechá približne štvrtinu. Graf č. 4.9 znázorňuje daňový klin pre manželský pár s 2 deťmi, jeden pracujúci s priemernou mzdou. Na grafickom znázornení opäť zaznamenávame väčší skok medzi rokmi 2004 a 2005.

Graf č. 4.9: Daňový klin pre manželský pár s 2 deťmi, jeden pracujúci s priemernou mzdou (v %)

Zdroj: OECD, vlastné spracovanie

Štát teda viac podporuje jednotlivcov s deťmi so skôr nižšou mzdou, čo je pochopiteľné, keďže jednotlivec bez detí nemusí živiť ďalších ľudí a nepotrebuje až takú podporu od štátu.

V nasledujúcej časti si porovnáme naše daňové klíny s ostatnými krajinami OECD, aby sme zistili, ako na tom sme v medzinárodnom meradle.

Tabuľka č. 4.12: Daňové klíny v krajinách OECD - samostatne žijúca osoba bez detí s priemernou mzdou za rok 2007 (v %)

Krajina	2007	Krajina	2007
Austrália	27,7	Luxembursko	36,3
Rakúsko	48,6	Mexiko	15,9
Belgicko	55,8	Holandsko	44,3
Kanada	31,2	Nový Zéland	21,5
Česká republika	42,9	Nórsko	37,5
Dánsko	41,4	Poľsko	42,9
Fínsko	43,6	Portugalsko	37,7
Francúzsko	49,2	Slovenská republika	38,6
Nemecko	52,6	Španielsko	38,9
Grécko	42,3	Švédsko	45,3
Maďarsko	54,5	Švajčiarsko	29,7
Island	28,1	Turecko	42,7
Írsko	22,7	Veľká Británia	34,0
Taliansko	46,2	Spojené štáty	29,7
Japonsko	29,3	OECD	37,7
Kórea	19,7	EU-15	42,6

Zdroj: OECD

Daňové klíny sú v jednotlivých krajinách dosť odlišné. Závisí to od toho, ako výrazne chcú dané krajiny zdaňovať prácu, ale aj od toho, prácu ktorej skupiny obyvateľstva chcú zdaňovať viac a ktorú menej. Napríklad v Mexiku si od samostatne žijúcej osoby bez detí s priemernou mzdou štát ponechá len 15,9 % zo superhrubej mzdy, pričom napríklad v Nemecku tejto skupine zoberie až 52,6 % a v Maďarsku až 54,5 %. Slovensko sa nachádza približne na priemere OECD, ktorý predstavuje 37,7 %. Daňový klin pre samostatne žijúceho rodiča s 2 deťmi a mzdou na úrovni 67 % priemernej mzdy je obsahom tabuľky č. 4.13.

Tabuľka č. 4.13: Daňové klíny v krajinách OECD - samostatne žijúci rodič s dvomi deťmi a mzdou na úrovni 67% priemernej mzdy za rok 2007 (v %)

Krajina	2007	Krajina	2007
Austrália	-4,4	Luxembursko	6,0
Rakúsko	28,2	Mexiko	11,1
Belgicko	36,1	Holandsko	20,8
Kanada	-3,2	Nový Zéland	-15,6
Česká republika	16,6	Nórsko	19,9
Dánsko	14,2	Poľsko	37,4
Fínsko	26,3	Portugalsko	24,9
Francúzsko	37,1	Slovenská republika	23,1
Nemecko	35,0	Španielsko	28,1
Grécko	35,7	Švédsko	34,4
Maďarsko	29,0	Švajčiarsko	13,1
Island	5,7	Turecko	41,8
Írsko	-31,4	Veľká Británia	14,6
Taliansko	24,0	Spojené Štáty	5,8
Japonsko	21,7	OECD	18,4
Kórea	16,1	EU-15	22,3

Zdroj: OECD

Z tabuľky č. 4.13 môžeme vyčítať, že niektoré daňové klíny sú záporné. Zo vzorca na výpočet daňového klinu vieme vyčítať, že odvody a daň štátu sú znížené o rodinné príspevky. To znamená, že tí rodičia, ktorí majú väčšie príspevky od štátu ako odvody a daň, ktorú musia odvieť štátu sa takto dostanú do „mínusu“. Táto skupina obyvateľstva je podporovaná najmä v Írsku, kde je daňový klin -31,4 %. Naopak, nízko zarábajúcich samostatných rodičov veľmi nepodporuje Turecko, kde je daňový klin 41,8 %. Týmto ľuďom zoberú viac ako 40 % z ich mzdy. Priemer krajín OECD je 18,4 %. Poslednú skúmanú skupinu tvorí manželský pár s dvomi deťmi, jeden pracujúci s priemernou mzdou.

Tabuľka č. 4.14: Daňové klíny v krajinách OECD - manželský pár s dvomi deťmi, jeden pracujúci s priemernou mzdou za rok 2007 (v %)

Krajina	2007	Krajina	2007
Austrália	15,1	Luxembursko	12,7
Rakúsko	38,0	Mexiko	15,9
Belgicko	40,8	Holandsko	37,4
Kanada	19,4	Nový Zéland	2,8
Česká republika	21,5	Nórsko	30,5
Dánsko	29,8	Poľsko	37,4
Fínsko	37,7	Portugalsko	28,1
Francúzsko	41,9	Slovenská republika	24,4
Nemecko	36,8	Španielsko	32,8
Grécko	42,6	Švédsko	39,4
Maďarsko	44,0	Švajčiarsko	18,6
Island	11,0	Turecko	42,7
Írsko	2,1	Veľká Británia	28,1
Taliansko	35,1	Spojené štáty	17,4
Japonsko	23,8	OECD	27,5
Kórea	17,4	EU-15	32,2

Zdroj: OECD

Táto skupina už štátom nie je tak podporovaná ako predchádzajúca. Výnimku tvoria Írsko a Nový Zéland, kde sa daňové klíny blížia k nule. Pri žiadnej krajine sa však nedostanú „do mínusu“, ako to bolo u predchádzajúcej sledovanej skupiny. Opäť sú tu aj opačné extrémny, kde napríklad Francúzsko ako krajina s tradične vysokým daňovým zaťažením dosahuje daňový klin až 41,9 %. Podobne sú na tom aj ďalšie krajiny ako Belgicko (40,8 %), Grécko (42,6 %), Maďarsko (44 %) a Turecko (42,7 %). Slovensko sa nachádza tesne pod priemerom OECD, ktorý je 27,5 %.

Keďže sa zaoberáme daňovým zaťažením práce, nesmieme vynechať ani ukazovateľ implicitná daňová sadzba z práce. Vypočíta sa ako podiel sumy priamych a nepriamych daní a sociálnych odvodov zamestnancov a zamestnávateľov, ktoré sú uvalené na zamestnanú pracovnú silu a sumy všetkých kompenzácií pracujúcich zamestnancov.

Daňové príjmy vstupujúce do výpočtu:

- dane z dôchodkov
- ostatné dane z produkcie
- skutočné sociálne príspevky

Príjmy zamestnanej pracovnej sily vstupujúce do výpočtu:

- kompenzácie zamestnancov
- dane z celkového objemu miezd a dane zo mzdy

Tento ukazovateľ nám hovorí, akú časť z kompenzácií pracujúcich zamestnancov (hlavne miezd) zoberie štát na daniach z dôchodkov, ostatných daniach z produkcie a sociálnych príspevkoch (odvodoch). Oproti daňovému klinu je to agregátny pohľad na celú ekonomiku v jednom čísle.

Priblížime si teda na vývoj implicitnej daňovej sadzby na Slovensku od roku 1995 až po rok 2007.

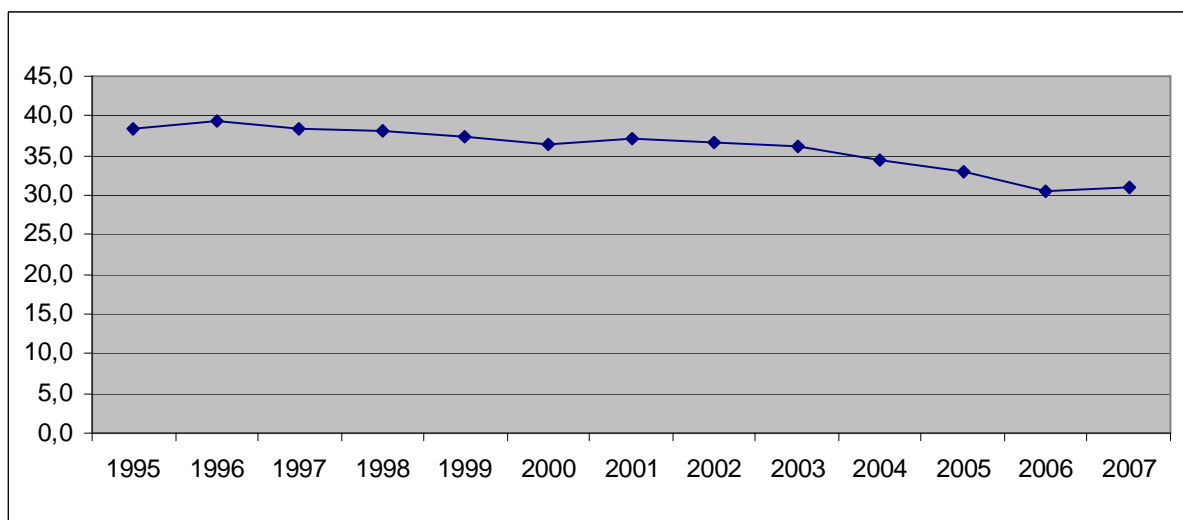
Tabuľka č. 4.15: Implicitná daňová sadzba práce na Slovensku (v %)

Rok	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
IDS	38,5	39,4	38,3	38,0	37,4	36,3	37,1	36,7	36,1	34,5	32,9	30,5	30,9

Zdroj: Eurostat

Práca je teda zaťažovaná oveľa viac ako spotreba alebo majetok, ktorý je na Slovensku zaťažovaný úplne minimálne. Daňové zaťaženie práce je síce nízke, ale máme veľmi vysoké odvodové zaťaženie práce. Veľa iných krajín Európskej únie je však na tom ešte horšie, lebo prácu zaťažujú ešte viac, čo môže pôsobiť na pracovníkov demotivujúco. Na grafe č. 4.10 vidíme vývoj na Slovensku od roku 1995.

Graf č. 4.10: Implicitná daňová sadzba práce na Slovensku (v %)

Zdroj: Eurostat, vlastné spracovanie

Daňové zaťaženie práce v Slovenskej republike, ako zobrazuje graf č. 4.10, neustále klesalo. V roku 2007 sme boli na úrovni 30,9 %, teda takmer tretinu mzdy si nechal štát. Netreba však zabúdať, že je to agregátny pohľad a táto sadzba sa líši od zamestnanca k zamestnancovi, ako sme mali možnosť vidieť na daňovom kline.

Tabuľka č. 4.16 ukazuje medzinárodné porovnanie implicitnej daňovej sadzby v rámci Európskej únie.

Tabuľka č. 4.16: Implicitná daňová sadzba práce v rámci EÚ za rok 2007 (v %)

Krajina	2007	Krajina	2007
Belgicko	42,3	Luxembursko	31,2
Bulharsko	29,9	Maďarsko	41,2
Česká republika	41,4	Malta	20,1
Dánsko	37,0	Holandsko	34,3
Nemecko	39,0	Rakúsko	41,0
Estónsko	33,8	Poľsko	35,0
Írsko	25,7	Portugalsko	30,0
Grécko	35,5	Rumunsko	30,1
Španielsko	31,6	Slovinsko	36,9
Francúzsko	41,3	Slovensko	30,9
Taliansko	44,0	Fínsko	41,4
Cyprus	24,0	Švédsko	43,1
Lotyšsko	31,0	Veľká Británia	26,1
Litva	32,3	EU-27	36,5

Zdroj: Eurostat

Priemer v EÚ je 36,5 %, Slovensko sa teda nachádza výrazne pod týmto priemerom. Najviac je práca v rámci Európskej únie zaťažená v Taliansku (44 %), Švédsku (43,1 %), Belgicku (42,3 %), Českej republike (41,4 %), Fínsku (41,4 %), Francúzsku (41,3 %), Maďarsku (41,2 %) a Rakúsku (41 %). Veľmi nízke zaťaženie práce majú Malta (20,1 %) a Cyprus (24 %).

Dane vo všeobecnosti odrádzajú zamestnancov od pracovného úsilia. V Európskej únii majú vysoké daňové zaťaženie práce skôr bohatšie krajiny. Tie si to však aj môžu dovoliť, lebo zdaňujú vyšší príjem. Aj keď im štát zoberie zo mzdy väčšie percento, stále im zostane na dosť na pokrytie svojich životných potrieb. Nič to však nemení na fakte, že by bolo lepšie viac zdaníť spotrebu miesto práce, lebo pri práci sa hodnoty tvoria a pri spotrebe sa skôr „ničia“. Vysoké daňové zaťaženie práce môže vďaka daňovej konkurencii iných krajín viesť niektorých ľudí, aby svoje príjmy priznávali radšej v tzv. daňových rajoch. Pritom, ak by sa viac zdanila spotreba miesto práce, tak by boli menšie výpady

v daňových príjmoch štátov, lebo zdaneniu spotreby sa nedá tak vyhnúť, ako zdaneniu práce, iba nakupovaním v iných krajinách.

4.4 Vplyv dane z príjmov fyzických osôb na obyvateľstvo

V tejto časti sa zameriame na efektívne a marginálne sadzby dane. Efektívna (priemerná) sadzba dane skúma podiel zaplatenej dane na hrubej mzde a marginálna sadzba dane skúma zdanenie dodatočne zarobeného eura. Poukážeme na fakt, že naša daň z príjmu fyzických osôb je v skutočnosti progresívna, dokonca ešte progresívnejšia ako pred daňovou reformou. To znamená, že efektívna sadzba dane nebude pri všetkých príjmoch rovnaká, ale bude stúpať s rastúcim príjmom.

Na nasledujúcich príkladoch si ukážeme, prečo je daň z príjmu v skutočnosti progresívna aj napriek tomu, že sa nazýva rovná. Táto daň je skutočne rovná (teda sadzba je proporcionálna), ale až nad nezdaniteľné minimum. Avšak každého človeka zaujíma, akú daň zaplatí skutočne štátu a akú časť jeho príjmu to predstavuje. Meriame to efektívnymi daňovými sadzbami. Nástupom novej vlády v roku 2006 bola zavedená tzv. miliónárska daň, čo znamenalo zavedenie klesania nezdaniteľnej časti od istého príjmu (momentálne 100 násobok životného minima)²⁵. Toto vnieslo ešte väčšiu progresivitu do zdanenia. Významná zmena, ktorá nastala ako súčasť protikrizových opatrení bolo zvýšenie nezdaniteľnej časti základu dane (na 22,5 násobok životného minima miesto 19,2 násobok životného minima). Náš Zákon o dani z príjmov pozná nasledujúce nezdaniteľné časti základu dane, ktoré si daňovník môže uplatňovať, ak má na ne nárok:²⁶

- nezdaniteľná časť na daňovníka
- nezdaniteľná časť na nepracujúcu manželku
- príspevky na doplnkové dôchodkové sporenie
- finančné prostriedky na účelové sporenie
- poisťné na životné poistenie

V našom príklade, na ktorom si vysvetlíme, prečo náš systém dane z príjmu fyzických osôb progresívny aj pri rovnej dani, budeme počítať s nezdaniteľným minimom na rok 2010, ktoré predstavuje sumu 4 025,7 eur ročne (22,5 násobok sumy životného minima). Mesačne to teda predstavuje odpočítateľnú položku vo výške 335,475 eur.

²⁵ Zákon č. 595/2003 Z.z. o dani z príjmov. §11 odsek (2) písmeno a)

²⁶ Zákon č. 595/2003 Z.z. o dani z príjmov. §11 odsek (1)

Budeme predpokladať zamestnanca, ktorý nemá deti (teda si neuplatňuje daňový bonus), nemá nepracujúcu manželku (teda si na ňu neuplatňuje nezdaniteľné minimum), nemá žiadne doplnkové dôchodkové sporenie, účelové sporenie ani životné poistenie. Pôjde teda vyslovene o prezentáciu vplyvu nezdaniteľného minima na daňovníka, ktoré spôsobuje progresivitu v zdanení. Ostatné nezdaniteľné minimá tiež zväčšujú progresivitu, ale ich uplatnenie sa viaže vždy na nejakú situáciu.

Na výpočet efektívnej daňovej sadzby potrebujeme 2 údaje: výšku skutočne zaplatenej dane a hrubú mzdu. Hrubú mzdu si určíme a skutočnú daň si postupne vypočítame. Efektívna daňová sadzba sa vypočíta nasledujúcim spôsobom:

$$\text{efektívna daňová sadzba} = \frac{\text{daň}}{\text{hrubá mzda}} \quad (4.1)$$

Vysvetlíme si to na príklade troch daňovníkov. Daňovník A bude mať hrubú mzdu 400 eur, daňovník B hrubú mzdu 700 eur a daňovník C hrubú mzdu 1 000 eur. Základ dane a daň vypočítame nasledovne:

hrubá mzda

- odvody (13,4 % z hrubej mzdy)

- nezdaniteľné minimum (335,475 eur)

= základ dane

19 % zo základu dane = daň

Efektívne sadzby dane troch daňovníkov a postup ich výpočtu je znázornený v tabuľke č. 4.17.

Tabuľka č. 4.17: Efektívna sadzba dane daňovníkov (v %)

Daňovník	Hrubá mzda	Odvody	Nezdaniteľné minimum	Základ dane	Daň	Efektívna sadzba dane
A	400	53,6	335,475	10,93	2,08	0,52%
B	700	93,8	335,475	270,73	51,44	7,35%
C	1 000	134	335,475	530,53	100,8	10,08%

Zdroj: vlastné výpočty

Daňovník, ktorý má hrubú mzdu 400 eur, platí daň 2,08 eur. To predstavuje 0,52 % zo základu dane, a nie 19 %. Nízko zarábajúce skupiny teda neplatia takmer žiadne dane. Daňovník s hrubou mzdou 700 eur je povinný zaplatiť daň vo výške 51,44 eur. Táto suma

tiež nepredstavuje 19 % z hrubej mzdy, ale len 7,35 %. Vidíme však, že jeho efektívna daňová sadzba už stúpila oproti daňovníkovi A. Posledný daňovník z nášho príkladu, daňovník C má hrubú mzdu 1 000 eur. Z nej zaplatí daň 100,8 eur, čo predstavuje podiel na hrubej mzde 10,08 %. Keď si porovnáme týchto troch daňovníkov, zistíme že je zachovaná progresivita zdanenia – daňovník s vyššou hrubou mzdou odvádza aj vyššiu sadzbu.

Toto je základný princíp odpočítateľnej položky a jej vytvárania progresivity. Realita je však o niečo zložitejšia, môže sa uplatňovať daňový bonus, rôzne iné odpočítateľné položky, prípadne nezdaniteľné minimum na manželku. Odpočítateľná položka na nepracujúcu manželku môže znížiť daň na nulu, avšak zápornú efektívnu sadzbu môže vytvoriť len daňový bonus.²⁷

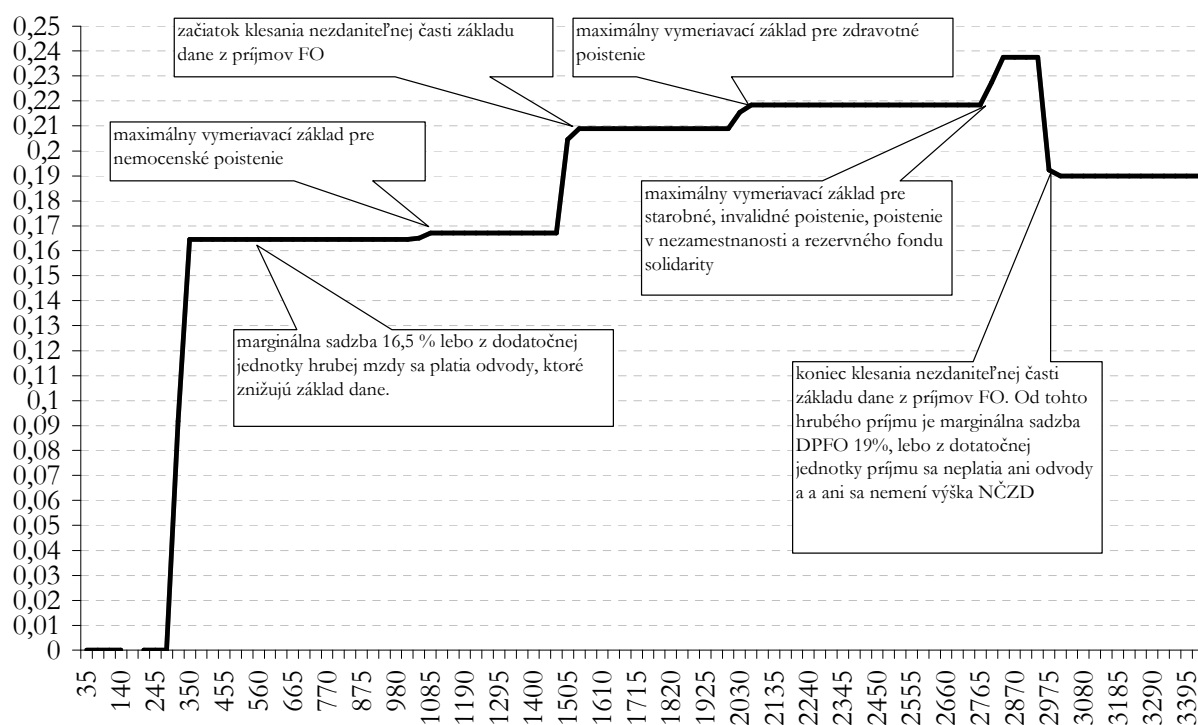
Existujú indikátory, ktoré hovoria o progresivite daňového systému. Jedným z nich je Kakwani index, ktorý – veľmi zjednodušene povedané – meria plochu medzi príjmovou a daňovou krivkou (ak tieto dve krivky sú totožné, potom je zdaňovanie proporcionálne). Čím je jeho hodnota vyššia, tým je systém progresívnejší. Podľa prepočtov Svetovej banky sa Kakwani index medzi rokmi 2004 a 2002 zvýšil z 15,4 na 19,2.²⁸ Z toho vyplýva, že náš systém je ešte progresívnejší ako pred daňovou reformou.

Niečo treba poznamenať aj k marginálnej sadzbe dane z príjmu fyzických osôb. marginálna sadzba dane má vplyv na motiváciu pracovať, lebo nám zjednodušene hovorí, koľko štát zoberie daňovníkovi z dodatočne zarobeného eura. Človek čelí väčšinou rozhodnutiam, u určitej relatívne malej zmene svojho stavu. Napríklad: „Mám sa snažiť zvýšiť svoj príjem o 50 eur?“ Pracovník vtedy čelí marginálnej sadzbe dane, teda dani na dodatočne zarobených 50 eur. Ak by mu z tých dodatočných 50 eur štát zobral povedzme 80 % (čo sa v niektorých prípadoch aj stáva, avšak nie na Slovensku), pre pracovníka nemá význam zvyšovať jeho úsilie, lebo jeho čistý „zisk“ bude tvoriť len 10 eur. Rovnako sa dá uvažovať o marginálnom odvodov zaťažení. Vývoj marginálnej sadzby dane znázorňuje obrázok č. 4.1.

²⁷ KRAJČÍR Z. - ÓDOR E. 2005. *Prvý rok daňovej reformy alebo 19 % v akcii*. IFP MF SR, 2005, s.42

²⁸ KRAJČÍR Z. - ÓDOR E. 2005. *Prvý rok daňovej reformy alebo 19 % v akcii*. IFP MF SR, 2005, s.53

Obrázok č. 4.1: Marginálna sadzba dane na Slovensku (v %)

Zdroj: IFP MF SR

Na osi x je hrubá mzda a na osi y marginálna sadzba dane. Graf nám znázorňuje, ako sa s rastúcim príjmom mení táto sadzba. Od hrubej mzdy 3 010 eur je už marginálna sadzba dane stále 19 %, teda z dodatočne zarobého eura musí daňovník odvieť štátu 19 centov, teda presne 19 %. Je to spôsobené tým, že zo mzdy vyššej ako 3 010 eur sa už neplatia odvody (kvôli odvodovému stropu) a aj odpočítateľná položka na daňovníka je už nulová. Naproti tomu pri mzde napríklad 700 eur sa odvody platiť musia z celej mzdy, a tie znižujú základ dane, čo sme mali možnosť vidieť aj na našom príklade. Preto je marginálna sadzba dane nižšia, len 16,5 %.

4.5 Vplyv dane z príjmov právnických osôb na ekonomiku

Dopad dane z príjmov právnických osôb na podniky si rozoberieme na nasledujúcich stranách. Sadzba dane z príjmov právnických osôb nemala vždy iba jednu sadzbu ako je tomu teraz. Platili aj znížené sadzby pre poľnohospodárov a podnikateľov zamestnávajúcich postihnutých ľudí. Tieto výnimky sa však daňovou reformou zrušili a dnes platí jednotná daňová sadzba z príjmu právnických osôb vo výške 19 %. Základná

sadzba dane sa vyvíjala postupne zo 45 % (rok 1993), na 40 % (rok 1994), 29 % (rok 2000), 25 % (rok 2002) až nakoniec 19 % (od roku 2004). Toto malo pozitívny vplyv na daňovníkov. Viac ich začalo podávať daňové priznania, teda rástol základ dane. Pokračoval aj rast ziskových podnikov.

Nevhodne nastavený systém zdaňovania prináša nežiaduci negatívny vplyv na tvorbu fixného kapitálu či alokáciu kapitálu. To sa negatívne odrazí na príleve priamych zahraničných investícií, tvorbe pracovných miest a v konečnom dôsledku aj na príjmoch verejných financií. Legislatívne zmeny zdaňovania právnických osôb priniesli nielen zníženie sadzby na 19 %, ale došlo aj k mohutným úpravám základu dane. Pre hodnotenie celkového efektívneho zaťaženia je nevyhnutné vypracovať koncept, ktorý berie do úvahy všetky faktory vplývajúce na daňovú povinnosť. Výsledné daňové zaťaženie sa preto zvyčajne odlišuje od nominálnej sadzby uvedenej v zákone.²⁹

Zaťaženie príjmov korporácií sa dá merať viacerými ukazovateľmi. My sa na jeden zo základných, konkrétne implicitnú daňovú sadzbu z príjmov korporácií. Vypočítame ju ako podiel daní z príjmov alebo ziskov korporácií a celkových príjmov korporácií. Je to teda podiel dvoch údajov, a v nasledujúcej tabuľke si načrtujeme, čo sa do týchto údajov zahŕňa.

Tabuľka č. 4.18: Údaje vstupujúce do výpočtu implicitnej daňovej sadzby z príjmov korporácií

Daňové príjmy vstupujúce do výpočtu:	dane z dôchodkov alebo ziskov korporácií vrátane daní z majetku
Príjmy korporácií vstupujúce do výpočtu:	čistý prevádzkový zisk finančných a nefinančných korporácií, úroky prijaté finančnými a nefinančnými korporáciami, úroky zaplatené finančnými a nefinančnými korporáciami, nájomné za pôdu prijaté nefinančnými a finančnými korporáciami, nájomné za pôdu platené nefinančnými a finančnými korporáciami, dividendy prijaté nefinančnými a finančnými korporáciami, dividendy vyplatené nefinančnými a finančnými korporáciami, dividendy prijaté vládou, dividendy prijaté zvyškom sveta, dividendy prijaté domácimi, samozamestnanými a neziskovými inštitúciami, dôchodky z majetku patriace držiteľom poisťok obdržané nefinančnými a finančnými korporáciami, dôchodky z majetku patriace držiteľom poisťok vyplatené nefinančnými a finančnými korporáciami

Zdroj: Eurostat, vlastné spracovanie

²⁹ KRAJČÍR Z. - ÓDOR L. 2005. *Prvý rok daňovej reformy alebo 19 % v akcii*. IFP MF SR, 2005, s.45

Vývoj implicitnej daňovej sadzby z príjmov korporácií od roku 1995 do roku 2007 je uvedený v tabuľke č. 4.19.

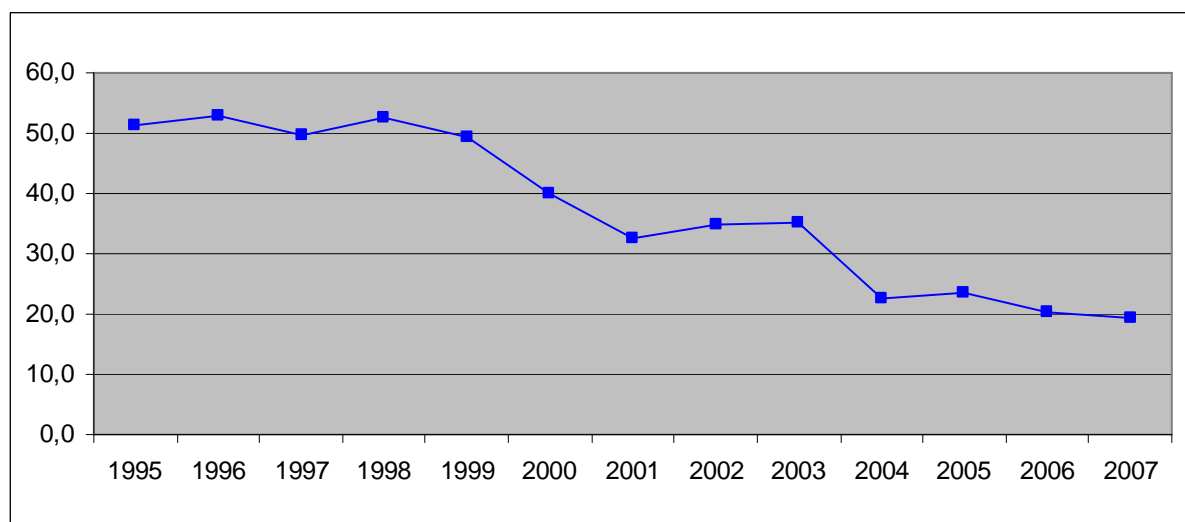
Tabuľka č. 4.19: Implicitná daňová sadzba z príjmov korporácií (v %)

Rok	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
IDS	51,2	52,9	49,8	52,4	49,5	40,0	32,7	34,7	35,3	22,6	23,5	20,3	19,5

Zdroj: Eurostat

Vidíme, že implicitná daňová sadzba z príjmov korporácií prešla od roku 1995 až do roku 2007 obrovskou zmenou, ktorú ilustruje aj nasledujúci graf.

Graf č. 4.11: Implicitná daňová sadzba z príjmov korporácií (v %)

Zdroj: Eurostat, vlastné spracovanie

Z grafu č. 4.11 vidieť, že implicitná daňová sadzba z príjmov korporácií v čase klesá. Tento vývoj bol spôsobený aj znižovaním sadzby, ale aj zvyšovaním príjmov korporácií, pričom nižšia nominálna daňová sadzba (19 %) na nich pôsobila motivujúcejšie ako 40 % sadzba v deväťdesiatych rokoch. Je to priaznivý impulz pre podnikateľské prostredie a pre rast zamestnanosti.

4.6 Daňové zaťaženie kapitálu

Na meranie daňového zaťaženia kapitálu sa používa implicitná daňová sadzba z kapitálu. Implicitná daňová sadzba z kapitálu je definovaná ako podiel všetkých daňových príjmov z kapitálu a sumy potenciálne zdaniteľného kapitálu a príjmov z podnikania. Vývoj implicitnej sadzby z kapitálu na Slovensku ilustruje tabuľka č. 4.20.

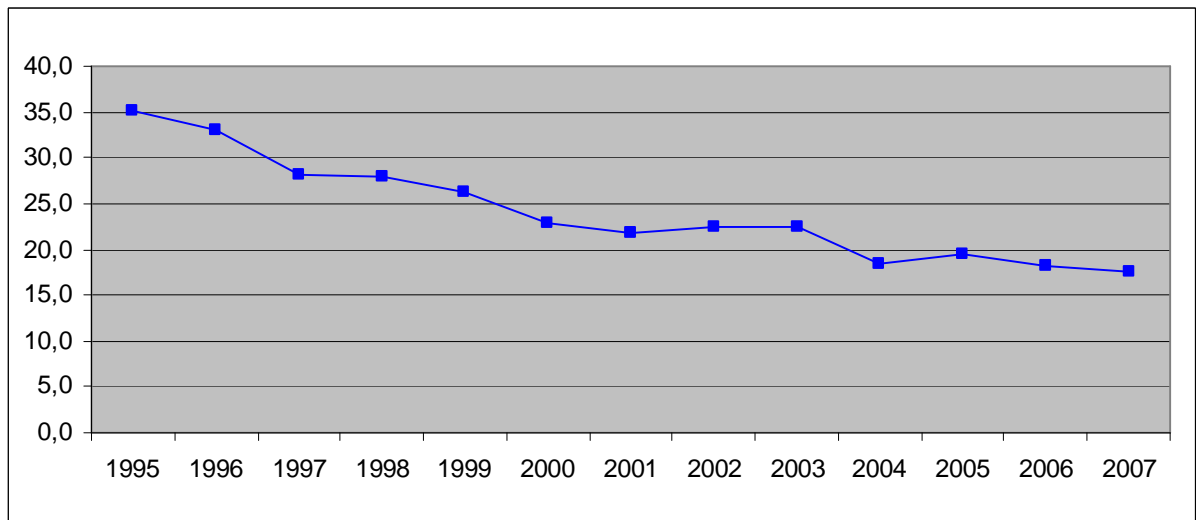
Tabuľka č. 4.20: Implicitná daňová sadzba z kapitálu (v %)

Rok	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
IDS	35,1	33,1	28,2	27,9	26,3	22,9	21,7	22,5	22,5	18,5	19,5	18,2	17,5

Zdroj: Eurostat

Zdaňovanie kapitálu malo podobnú tendenciu ako zdaňovanie právnických osôb. Vývoj v čase od roku 1995 až do roku 2007 nám znázorňuje nasledujúci graf.

Graf č. 4.12: Implicitná daňová sadzba z kapitálu (v %)

Zdroj: Eurostat, vlastné spracovanie

Daňové zaťaženie kapitálu sa od roku 1995 výrazne znížilo. V roku 2007 dosiahlo hodnotu 17,5 %. Toto znižovanie pôsobilo priaznivo na investorov a celkovo nielen na podnikateľské prostredie, ale aj na finančný sektor. Nízke daňové zaťaženie kapitálu vytvára väčší potenciál na pritiahnutie zahraničných investorov, a tým aj zvyšovanie produktivity práce na Slovensku.

4.7 Daňové zaťaženie spotreby

Spotreba sa zaťažuje nepriamymi daňami, to znamená neodvážame ich štátu priamo, ale nepriamo v cene tovarov a služieb. Na Slovensku sa uplatňujú dve základné dane na spotrebu, a to:

- univerzálna daň na spotrebu – DPH
- selektívne dane na spotrebu – spotrebné dane:
 - spotrebná daň z vína
 - spotrebná daň z piva
 - spotrebná daň z liehu
 - spotrebná daň z tabakových výrobkov
 - spotrebná daň z minerálneho oleja
 - spotrebná daň z elektriny
 - spotrebná daň z uhlia
 - spotrebná daň zo zemného plynu

Najdôležitejšou daňou pre rozpočet je daň z pridanej hodnoty. Momentálne v SR uplatňujeme základnú sadzbu vo výške 19 % a zníženú sadzbu vo výške 10 % (na knihy, lieky a zdravotnícke pomôcky). Daňovou reformou sa zaviedla jednotná 19 % sadzba DPH, avšak nová vláda opäť zaviedla zníženú sadzbu dane. Zavedenie tejto zníženej sadzby nemalo na obyvateľstvo takmer žiadny vplyv. Znamenalo len výpadok v štátnom rozpočte.

Rôzne štúdie naznačujú, že pomoc chudobnejším nie je vhodná formou zníženej sadzby DPH. Hlavný dôvod je ten, že zo zníženej DPH viac profitujú bohatí ako chudobní a to preto, lebo bohatí majú vyššiu spotrebu. Vhodnejšou formou sú napríklad adresné dávky chudobným. Formou adresných dávok pomáhame konkrétnym ľuďom, ktorí to potrebujú, pričom zníženou sadzbou DPH by sme súčasne pomáhali aj bohatým, ktorí takúto pomoc nepotrebujú.

Výšku zaťaženia spotreby meriame implicitnou daňovou sadzbou zo spotreby. Vypočítame ju ako podiel daňových príjmov zo spotreby na konečných výdavkoch domácností na spotrebu. Z tohto môžeme zistiť, akú časť z výdavkov na spotrebu musia odviesť štátu vo forme daní.

Do výpočtu implicitnej daňovej sadzby zo spotreby sa zarátavajú daňové príjmy zo spotreby, ktoré sú premietnuté v čitateli vzorca a konečné výdavky domácností na spotrebu, ktoré sú v premietnuté v menovateli vzorca.

Tabuľka č. 4.21: Údaje vstupujúce do výpočtu implicitnej daňovej sadzby zo spotreby

Daňové príjmy vstupujúce do výpočtu:	daň z pridanej hodnoty, dane z dovozu a dovozné clá, dane z produktov okrem DPH a daní z dovozu, ostatné dane z produkcie, ostatné bežné dane
Konečné výdavky domácností na spotrebu vstupujúce do výpočtu:	konečné výdavky domácností na spotrebu

Zdroj: Eurostat, vlastné spracovanie

Vývoj implicitnej daňovej sadzby zo spotreby na Slovensku si vysvetlíme pomocou údajov z nasledujúcej tabuľky a grafu.

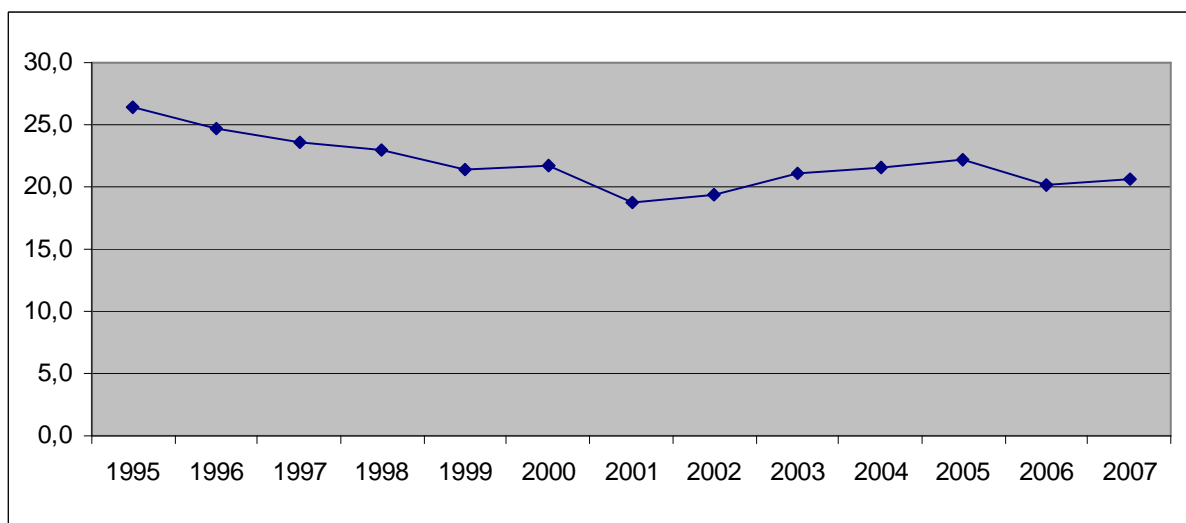
Tabuľka č. 4.22: Implicitná daňová sadzba zo spotreby (v %)

Rok	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
IDS	26,4	24,6	23,6	23,0	21,4	21,7	18,8	19,4	21,1	21,5	22,2	20,2	20,6

Zdroj: Eurostat

Vývoj implicitnej daňovej sadzby zo spotreby nemal od roku 1995 do roku 2007 jednoznačnú tendenciu. Danú situáciu zobrazuje graf č. 4.13.

Graf č. 4.13: Implicitná daňová sadzba zo spotreby (v %)

Zdroj: Eurostat, vlastné spracovanie

Graf č. 4.13 vyjadruje, že spotreba bola viac zaťažená do roku 1998, od roku 1999 sa sadzba už drží pod úrovňou 22 % (s výnimkou roku 2005). V roku 2007 dosiahla úroveň 20,6 %, teda 20,6 % z výdavkov domácností na spotrebu získal štát vo forme daní. Netreba však zabúdať na to, že nízko príjmové skupiny obyvateľstva sú zaťažované relatívne viac, teda relatívne väčšiu časť svojho príjmu odovzdajú štátu v porovnaní s vysoko príjmovými skupinami.

Dôležitými daňami zo spotreby pre štátny rozpočet sú okrem DPH aj spotrebné dane. Spotrebné dane vykazujú proporcionálny charakter, teda relatívne rovnako zaťažujú všetky skupiny obyvateľstva podľa príjmov.

4.8 Prognóza dane z príjmu fyzických osôb zo závislej činnosti

Na záver našej práce sa pokúsime naprognózovať výber dane z príjmu fyzických osôb zo závislej činnosti na budúce roky. Prognózovaním daňových výnosov pre štátny rozpočet sa na Slovensku zaoberá Inštitút finančnej politiky, konkrétne Výbor pre daňové prognózy, ktorý je jeho súčasťou. Výbor sa zriadil s cieľom zvýšiť kvalitu a transparentnosť prognóz daňových príjmov a sociálnych odvodov.³⁰

Výbor pre daňové prognózy nadväzuje na prácu a ciele Výboru pre makroekonomické prognózy (ktorý je tiež súčasťou Inštitútu finančnej politiky). Odhad daňových príjmov priamo súvisí s predpokladaným vývojom ekonomického prostredia. Daňové príjmy a sociálne odvody tvoria prevažnú časť príjmov verejnej správy. Podobne ako v prípade ekonomického prostredia, ich odhad je poznamenaný značnou mierou neistoty. Neistota so sebou prináša prípadný priestor pre podozrenia z úmyselného nadhodnotenia či podhodnotenia príjmov zo strany inštitúcií zodpovedných za prípravu verejných rozpočtov. Činnosť Výboru pre daňové prognózy by preto mala prispieť k zvýšeniu verejnej kontroly nad procesom tvorby rozpočtu verejnej správy prostredníctvom zapojenia odbornej verejnosti do diskusie. Zároveň sa odčlenia odborné témy od prípadných politických rozhodnutí spojených s prípravou rozpočtu verejných financií.³¹

³⁰ Štatút Výboru pre daňové prognózy. 2009. Inštitút finančnej politiky, s.1

³¹ Tamtiež

Výbor pre daňové prognózy sa skladá z nasledujúcich inštitúcií:³²

- Ministerstvo financií Slovenskej republiky (MF SR)
- Agentúra pre riadenie dlhu a likvidity (ARDAL)
- Štátna pokladnica (ŠP)
- Národná banka Slovenska (NBS)
- Inštitút informatiky a štatistiky (INFOSTAT)
- ING Bank
- Slovenská sporiteľňa (SISP)
- Tatra banka (TB)
- ČSOB banka
- UniCredit Bank

Výbor zasadá minimálne trikrát do roka. Názor na prognózy Ministerstva financií vždy vyjadria členovia označením prognózy ako:

- nadhodnotenej
- realistickej
- podhodnotenej

Dane, ktorých prognózy sú najdôležitejšie sú DPH, spotrebné dane, daň z príjmu fyzických osôb a daň z príjmu právnických osôb. Na každú progózu musí byť použitá špecifická metóda.

Naša práca sa zameriava na prognózu výberu dane z príjmov fyzických osôb zo závislej činnosti. Daň z príjmu fyzických osôb sa neprognozuje ako celok, ale zvlášť sa prognozuje daň zo závislej činnosti, daň z podnikateľskej činnosti a zrážková daň. Najdôležitejšou zložkou je daň zo závislej činnosti, teda daň, ktorú odvádzajú zamestnanci zo svojej mzdy.

Na prognozovanie výberu dane z príjmov fyzických osôb zo závislej činnosti používa Inštitút finančnej politiky dve metódy.³³ Na nasledujúcich stranách ich priblížime, a na základe jednej z nich potom naprognozuje výber na nasledujúce roky.

Jedna metóda využíva makroprístup na základe efektívnej daňovej sadzby a druhá metóda je založená na mikroprístupe, kde používa Inštitút finančnej politiky vlastný model.

³² Štatút Výboru pre daňové prognózy. 2009. Inštitút finančnej politiky, s.2

³³ ANTALICOVÁ, J. – KRAJČÍR, Z. – ÓDOR, E. 2005. *Prognozovanie dane z príjmov fyzických osôb zo závislej činnosti*. IFP MF SR, 2005, s. 17

Makroprístup

Tento prístup využíva makroekonomické veličiny. Na výnos dane z príjmov fyzických osôb zo závislej činnosti pochopiteľne vplýva veľkosť miezd, keďže táto daň sa platí zo mzdy. Daňový výnos sa vždy vo všeobecnosti vypočíta ako súčin základu dane a sadzby dane. Základom dane sú tu mzdy a ako sadzbu použijeme efektívnu daňovú sadzbu, keďže pracujeme na makroúrovni.

Prvým krokom je výpočet efektívnej sadzby dane. Získame ju ako podiel skutočného výnosu dane v danom roku a daňovej základne, teda mzdovej bázy v tom istom roku. Mzdová báza je množstvo miezd, ktoré je v danom období vyplatené. Mzdovú bázu sa vypočíta podľa nasledujúceho vzorca.

$$\text{mzdová báza} = 12 \times \text{priemerná mesačná mzda} \times \text{evidovaný počet zamestnaných} \quad (4.2)$$

Ako priemerná nominálna mesačná mzda sa použije hrubá mzda, keďže dane sa platia z hrubej mzdy. Mzdovú bázu sa využije na výpočet efektívnej sadzby dane dosadením do nasledujúceho vzorca.

$$\text{EDS}_t = \frac{\text{výnos dane z príjmu fyzických osôb zo závislej činnosti (v roku t)}}{\text{mzdová báza (v roku t)}} \quad (4.3)$$

Efektívna daňová sadzba, ktorá vyšla sa pre nasledujúce roky „zafixuje“. Samozrejme toto „zafixovanie“ sa dá použiť, len ak sa neočakávajú výrazné legislatívne zmeny v systéme dane. Predpokladáme teda, že súčasná efektívna daňová sadzba bude rovnaká aj v nasledujúcich rokoch.

Výnos na dani z príjmov fyzických osôb zo závislej činnosti v nasledujúcom roku sa zistí tak, že zafixovaná efektívna daňová sadzba sa prenásobí očakávanou mzdovou bázou. Algebraicky to vyzerá nasledovne.

$$\text{DPFO}_{ZČ} = \text{MB}_{t+1} \times \text{EDS}_{t+1} \quad (4.4)$$

Mikroprístup

Druhý spôsob prognózovania je zložitejší. Inštitút finančnej politiky využíva vlastný model, ktorý je založený na údajoch o mzdovej distribúcii.³⁴ Základný princíp spočíva v tom, že sa rozdelia všetci daňovníci do mzdových pásiem podľa hrubého príjmu a pre každé pásmo sa vyráta výnos dane. Jednotlivé výnosy sa vynásobia počtom daňovníkov v príslušnej mzdovej skupine a na záver sa to spočíta, čím dostaneme celkový výnos dane.

Model spôsobu výpočtu dane zamestnanca predpokladá, že každý platí dane podľa zákona a nároky na odpočítateľné položky a daňový bonus sa uplatňujú v plnej výške. Základom je hrubá mzda za určité obdobie, väčšinou je to jeden kalendárny mesiac. Z hrubej mesačnej mzdy sa odpočítajú povinné odvody do fondov sociálneho a zdravotného zabezpečenia. Odrátaním odvodov vznikne základ dane, ktorý sa ďalej zníži o nezdaniteľné časti podľa zákona o dani z príjmov adekvátne k obdobiu, za ktoré sa daň vypočítava. Každému daňovníkovi sa odpočítava položka na daňovníka. Ostatné odpočítateľné položky, ako napr. na manželku, sa odpočítavajú, len ak má na ne daňovník právo podľa zákona. Týmto vznikne základ dane znížený o nezdaniteľné časti, na ktorý sa aplikuje sadzba dane. Od zavedenia daňového bonusu sa na vypočítanú daň aplikuje tento bonus, ak má daňovník naň právo, a výsledná daň je ešte znížená o túto sumu bonusu.

Pre výpočet celkového výnosu dane z príjmu fyzických osôb zo závislej činnosti je potrebné tento postup aplikovať na všetkých zamestnancov v hospodárstve SR. Práve na to sa využíva mzdová distribúcia.

Mzdová distribúcia sa dá získať zo Štatistického úradu, ale tú Inštitút finančnej politiky nepoužíva kvôli istým nepresnostiam. Aj pre problém so získaním týchto údajov sme sa rozhodli pre aplikáciu makroprístupu pri prognózovaní. Preto sa mikroprístupu nebudeme podrobnejšie venovať.

Prognóza

Na progózu využijeme makroprístup, ktorý je uvedený vyššie. Prvým krokom je výpočet efektívnej sadzby dane z príjmu fyzických osôb zo závislej činnosti za rok 2009. K výpočtu sú potrebné nasledovné údaje za rok 2009: výber dane z príjmu fyzických osôb zo závislej činnosti, evidovaný počet zamestnaných a priemerná nominálna mesačná mzda.

³⁴ ANTALICOVÁ, J. – KRAJČÍR, Z. – ÓDOR, E. 2005. *Prognózovanie dane z príjmov fyzických osôb zo závislej činnosti*. IFP MF SR, 2005, s. 18

Pomocou posledných dvoch údajov sa zistí mzdová báza, teda suma všetkých miezd na Slovensku za kalendárny rok.

V nasledujúcej tabuľke sú zhrnuté potrebné údaje, pričom pre ilustráciu uvádzame aj údaje z predchádzajúcich dvoch rokov.

Tabuľka č. 4.23: Výber dane z príjmu fyzických osôb zo závislej činnosti (EUR), evidovaný počet zamestnaných, priemerná nominálna mesačná mzda (EUR)

	2007	2008	2009
Výber dane z príjmu FO zo závislej činnosti (EUR)	1 385 136 921	1 639 775 763	1 468 114 840
Evidovaný počet zamestnaných	2 222 733	2 279 982	2 176 644
Priemerná nominálna mesačná mzda (EUR)	669	723	745

Zdroj: DR SR, Slovstat

Na základe posledných dvoch údajov sme si vypočítali mzdovú bázu. Dostali sme ju dosadením do vzorca (4.2). Naše výsledky znázorňuje tabuľka č. 4.24. Údaje za rok 2007 a 2008 sú uvedené pre ilustráciu.

Tabuľka č. 4.24: Mzdová báza (EUR)

	2007	2008	2009
Mzdová báza (EUR)	17 844 100 520	19 781 123 830	19 459 197 360

Zdroj: vlastné prepočty

Máme všetky údaje, ktoré potrebujeme na výpočet efektívnej sadzby dane. Potrebné dáta sa dosadia do vzorca (4.23). Výsledky sú uvedené v tabuľke č. 4.25. Na porovnanie si uvádzame aj efektívnu sadzbu dane v dvoch predchádzajúcich rokoch, teda v rokoch 2007 a 2008.

Tabuľka č. 4.25: Efektívna daňová sadzba (v %)

	2007	2008	2009
Efektívna daňová sadzba	7,76	8,29	7,54

Zdroj: vlastné prepočty

Efektívna daňová sadzba z roku 2009 sa „zafixuje“, a pomocou nej naprognózujeme výber dane na nasledujúce roky. Prognózovať sa oplatí len na 2 roky dopredu, lebo v súčasnom stave neistoty vyvolanej hlavne hospodárskou krízou nemá význam predpovedať ďaleko do budúcnosti. Pravdaže, čím je dlhší horizont predpovede, tým je neistota väčšia.

Pre výpočet je ešte potrebná prognóza mzdovej bázy na roky 2010 a 2011. Využili sme údaje Inštitútu finančnej politiky a jeho predpovede rastu mzdovej bázy. Údaje sú v tabuľke č. 4.26.

Tabuľka č. 4.26: Rast mzdovej bázy (v %, medziročný), mzdová báza (EUR)

	2009 (skutočnosť)	2010 (prognóza)	2011 (prognóza)
Rast mzdovej bázy	-	3,5	7,5
Mzdová báza (EUR)	19 459 197 360	20 140 269 270	21 650 789 460

Zdroj: IFP, vlastné prepočty

Všetky potrebné údaje na prognózu výberu dane z príjmu fyzických osôb zo závislej činnosti máme vypočítané. Údaje sme dosadili do vzorca (4.4). Po dosadení do vzorca nám vyšli nasledovné výsledky.

Tabuľka č. 4.27: Prognóza výberu dane z príjmu fyzických osôb zo závislej činnosti (EUR) na roky 2010 a 2011

	2010	2011
Prognóza výberu DPFO _{ZČ} (EUR)	1 518 576 303	1 632 469 525

Zdroj: vlastné prepočty

Z výsledkov našej prognózy vyplynulo, že výber dane z príjmov fyzických osôb zo závislej činnosti bude v roku 2010 vo výške 1 518 576 303 EUR a v roku 2011 vo výške 1 632 469 525 EUR.

Pri tejto prognóze treba pripomenúť, že zafixovanie efektívnej daňovej sadzby nemusí byť vhodné. Blížia sa parlamentné voľby a sú určité náznaky, že sa daňový systém bude upravovať. Preto by bolo potrebné pri možnej zmene legislatívy upraviť prognózy. Taktiež sa môžu meniť aj iné vstupné údaje, v našom prípade hlavne mzdová báza. Makroekonomické prognózy počítajú do budúcnosti s hospodárskym oživením, a teda

vyšším rastom mzdovej bázy. Keby sa tento scenár nepotvrdil a prišiel by ďalší hospodársky prepád (niektorí ekonómovia predpovedali krízu v tvare písmena W, tzn. po hospodárskom oživení príde ďalší prepád), bolo by nutné upraviť makroekonomické predpovede, čo by malo následne vplyv na aj na daňové prognózy. Preto je nutné pristupovať ku dnešným predpovediam s opatrnosťou.

Záver

Každá vyspelá krajina v súčasnosti vyberá od svojich občanov dane. Preto by sa mali všetky krajiny nastaviť svoj daňový systém čo najoptimálnejšie, aby trhové podmienky boli skreslené čo najmenej. V našej práci sme si prezentovali, že daňový systém môže v ekonomike spôsobovať rôzne deformácie, čo môže viesť k neefektívnej alokácii vzácnych zdrojov. Preto by malo byť snahou vlád aplikovať také daňové systémy, ktoré budú spôsobovať takýchto distorzií minimum. Snahou našej práce bolo priblížiť niektoré koncepty a ukazovatele, ktoré v tomto môžu byť nápomocné.

Daňová teória poskytuje mnoho návodov, ako vytvoriť čo najoptimálnejší daňový systém. Mnoho z nich sa zaoberá minimalizovaním mŕtvej straty, ktorá pri zdaňovaní vzniká a často je pri debatách a zmenách v daňovom systéme prehliadaná. Ak štát zvýši daňové sadzby, vždy musí počítať so zmenšením trhu, teda základu pre výpočet daňového výnosu pre štát. Politické debaty často tento fakt neberú do úvahy.

Rovnako prehliadanou skutočnosťou je aj fakt, že štát nemôže nariadením určiť, kto bude znášať daňové bremeno. Je to dané trhom na základe elasticít dopytu a ponuky a čím bude niektorá z týchto strán menej elastická, tým viac bude znášať daňové bremeno uvalenej dane. Toto sa vzťahuje aj na rozdelenie odvodov na odvody zamestnanca a odvody zamestnávateľa, pričom rozdelenie štátom je irelevantné pre toho, kto bude znášať daňovú záťaž.

Jedným z odporúčaných daňových konceptov optimálneho zdanenia, na základe ktorého bola koncipovaná aj slovenská daňová reforma je koncept „flat tax“ od R. B. Halla a A. Rabushku.³⁵ Tento koncept počíta s jednou daňovou sadzbou (pričom progresivita môže byť dosiahnutá odpočítateľnými položkami) a minimom výnimiek. Slovensko sa tomuto konceptu značne približuje. Ako sme si ukázali, daň z príjmu fyzických osôb nie je až taká „rovná“, stále je zachovaná vysoká progresivita. Tento fakt nie je verejnosti veľmi známy.

Dnes v čase hospodárskej krízy, keď sa mnohé krajiny boria s deficitom, pričom situácia sa nebude rýchlo zlepšovať (napríklad pokles nezamestnanosti je vždy oneskorený oproti hospodárskemu oživeniu približne o pol roka, pričom viac nezamestnaných znamená väčšiu záťaž na výdavkovú stranu rozpočtu a menšie daňové príjmy), a krajiny

³⁵ <http://www.hoover.org/publications/books/3602666.html>

budú musieť pristúpiť k zásadnejším riešeniam. Deficit sa pravdaže môže riešiť z dvoch strán, znížením výdavkov alebo zvýšením príjmov, teda daní. Pri zvyšovaní daní však treba mať na pamäti, že daňové výnosy sa dajú zvýšiť nielen zvýšením sadzieb, ale aj ich znížením (cez podporu ekonomickej aktivity), respektíve rozšírením základu dane. Veľa krajín má veľmi úzky základ dane, pričom ani Slovensko nie je výnimkou, čo sa týka odvodov. Máme vysoké sadzby, ale základ je príliš úzky. Preto netreba zabúdať ani na možnosť rozšírenia základu. Zvyšovanie daní tak nemusí vždy znamenať väčšiu záťaž napríklad pre zamestnancov. Rovnako treba na daňové systémy nazerať aj cez marginálne zdanenie, aby sa nenarúšala pracovná motivácia, špeciálne pri nízkopríjmových skupinách obyvateľstva.

Naša práca bola venovaná aj komparácií daňového zaťaženia jednotlivých krajín, hlavne krajín, s ktorými má pre nás význam sa porovnávať, teda krajiny OECD a Európskej únie. Zistili sme, že podľa ukazovateľa daňová kvóta II, ktorá meria celkové daňové zaťaženie krajiny, je Slovensko krajinou s najnižším daňovým (resp. daňovo – odvodovým) zaťažením. Daňová kvóta II mala v prípade Slovenska v roku 2008 hodnotu 29,2 %, pričom priemer EÚ 27 je až nad štyridsiatimi percentami.

Slovensko podobne ako ostatné krajiny zaznamenáva v tomto čase výpadky daňových príjmov. Niektorí politici ohlasujú zvýšenie daní. Treba však brať do úvahy už spomenuté fakty. Náš daňový systém dotuje ten odvodový v prípade Sociálnej poisťovne, pričom situácia sa bude len zhoršovať v dôsledku zmenšovania sa produktívnej populácie. Okrem reforiem, ktoré sú nutné, tak v daňovo – odvodovom systéme by malo význam zvýšiť odvodovú základňu, pričom by sa sadzby mohli dokonca znížiť. Zníženie sadzieb by mohlo mať vďaka zníženiu pracovných nákladov pozitívny vplyv na zvýšenie zamestnanosti. V daňovom systéme by sa Slovensko malo skôr zamerať na zvýšenie majetkových daní, ktoré sú v rámci Európy jedny z najnižších. Majetkové dane sú výnosom obcí, a tie by si takto mohli kryť svoje výpadky v rozpočtoch. Elasticita je pri majetkových daniach je dosť nízka, preto by mal tento krok opodstatnenie aj z ekonomického hľadiska.

Zdaňovanie práce má negatívny vplyv na ochotu pracovať a šoriť. Preto ekonómovia preferujú skôr zdanenie spotreby. Implicitná daňová sadzba zo spotreby bola v EÚ 27 v roku 2007 vo výške 20 %, pričom implicitná daňová sadzba z práce až vo výške 35,6 %. Práca je vo svete stále oveľa viac zdaňovaná ako spotreba. Slovensko daňovou reformou urobilo krok smerom k relatívne vyššiemu zdaneniu spotreby a nižšiemu zdaneniu práce, čo možno označiť ako krok správnym smerom. Prácu však

stále vysoko zaťažujú odvody. Implicitná daňová sadzba z práce na Slovensku však hlavne vďaka daňovej reforme poklesla z hodnoty 36,1 % v roku 2003 na hodnotu 30,9 % v roku 2007. Prácu teda nezaťažujeme tak vysoko ako iné štáty v Európskej únii.

Nikdy netreba zabúdať na to, že výdavky financované daňami by mali slúžiť občanom. Jedna strana mince je preto dane efektívne vybrať, druhou stranou mince je však všetky tieto financie efektívne použiť. Na daňový systém sa netreba pozeráť len ako na zdroj slúžiaci na pokrytie existujúcich výdavkov, ale radšej sa zamerať na to, ktoré výdavky sú na čo využívané a ako by sa tieto vzácne zdroje dali efektívnejšie alokovať, aby krajinám zabezpečili trvalo udržateľný hospodársky rast.

Zoznam použitej literatúry

Monografie

SCHULTZOVÁ, A. a kol. 2007. *Daňovníctvo*. Bratislava : Iura Edition, 2007, 198 s. ISBN 978-80-8078-161-3.

KUBÁTOVÁ, K. 2006. *Daňová teórie a politika*. Praha : ASPI, 2006, 279 s. ISBN 80-7357-205-2.

ŠIROKÝ, J. a kol. 2008. *Daňová teórie s praktickou aplikaci*. Praha : C. H. Beck, 2008, 301 s. ISBN 978-80-7400-005-8.

MANKIW, N. G. 2004. *Principles Of Economics*. 3rd edition. Thomson South-Western, 2004, 848 p. ISBN 0-324-26938-2.

ZUBALOVÁ, A. a kol. 2008. *Daňové teórie a ich využitie v praxi*. Bratislava : Iura Edition, 2008, 198 s. ISBN 978-80-8078-228-3.

SULÍK, R. 2006. *Odvodový bonus*. Bratislava : TREND VISUAL, 2006, 240 s. ISBN 80-969378-1-2.

Ekonomické analýzy

KRAJČÍR Z. - ÓDOR Ľ. 2005. *Prvý rok daňovej reformy alebo 19 % v akcii*. IFP MF SR, 2005, 72 s.

ANTALICOVÁ, J. – KRAJČÍR, Z. – ÓDOR, Ľ. 2005. *Prognózovanie dane z príjmov fyzických osôb zo závislej činnosti*. IFP MF SR, 2005, 28 s.

Legislatíva

Zákon č. 595/2003 Z.z. o dani z príjmov. [online]. [cit. 14.2.2010]. Dostupné na internete: <http://www.porada.sk/t6023-zakon-o-dani-z-prijmov-od-01-01-2010-a.html>.

Noviny a časopisy

Lehuta, M. 2010. *Rozpočet sa plní lepšie*. In *TREND*. ročník 2010, č. 5, 66 s.

Internet

Štatút Výboru pre daňové prognózy. 2009. Inštitút finančnej politiky, 7 s. [online]. [cit. 14.2.2010]. Dostupné na internete:

<http://www.finance.gov.sk/Documents/Ifp/Ekonomicke_prognozy/Fiskal/EDV/statut_ED_V_jun2009.pdf>.

Plnenie príjmov štátneho rozpočtu SR. Daňové riaditeľstvo SR. [online]. [cit. 22.3.2010]. Dostupné na internete:

<<http://www.drsrc.sk/wps/portal>>.

Koncepcia daňovej reformy v rokoch 2004 – 2006. [online]. [cit. 12.8.2009]. Dostupné na internete:

<<http://www.finance.gov.sk/Default.aspx?CatID=3995>>.

Štátne záverečné účty 2000 – 2008. [online]. [cit. 14.9.2009]. Dostupné na internete:

<<http://www.finance.gov.sk/Default.aspx?CatID=3557>>.

Ekonomické prognózy Inštitútu finančnej politiky. [online]. [cit. 11.2.2010]. Dostupné na internete:

<<http://www.finance.gov.sk/Default.aspx?CatID=74>>.

Daňová legislatíva. [online]. [cit. 14.2.2010]. Dostupné na internete:

<<http://www.finance.gov.sk/Default.aspx?CatID=7431>>.

Cena štátu. Projekt INESS [online]. [cit. 17.3.2010]. Dostupné na internete:

<<http://cenastatu.sme.sk/>>.

Taxing wages 2007/2008: 2008 edition. 2008. Paris : OECD publishing. 488 p. [online]. [cit. 30.1.2010]. Dostupné na internete:

<http://www.oecd.org/document/6/0,3343,en_2649_34533_42714758_1_1_1_1,00.html>.

ISBN 978-92-64-06219-1.

Implicit tax rates by economic function. Eurostat. [online]. [cit. 12.2.2010]. Dostupné na internete:

<<http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do>>.

Taxation trends in the European union. 2008 edition. 2008. Luxembourg : Office for official publications of the European communities. [online]. 448 p. [cit. 28.2.2010]. Dostupné na internete:

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/product_details/publication?p_product_code=KS-DU-08-001>. ISBN 978-92-79-08400-3.

Štatistický úrad SR. [online]. [cit. 18.3.2010]. Dostupné na internete:

<<http://portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=4>>.

Databáza Slovstat Štatistického úradu SR. [online]. [cit. 18.3.2010]. Dostupné na internete:

<<http://www.statistics.sk/pls/elisw/vbd>>.

Pigou club. [online]. [cit. 20.10.2009]. Dostupné na internete:

<<http://www.pigouclub.com/>>.

The Pigou club manifesto. [online]. [cit. 20.10.2009]. Dostupné na internete:

<<http://gregmankiw.blogspot.com/2006/10/pigou-club-manifesto.html>>.

Fact sheet on Tobin taxes. [online]. [cit. 26.10.2009]. Dostupné na internete:

<<http://www.tobintax.org/factsheet.htm>>.